

BAK

BAK

Arhi

Bau

.hr

KULTURA GRAĐENJA
I ODRŽIVI RAZVOJ

PROSTOR BUDUĆNOSTI / BUDUĆNOST PROSTORA

Poziv na prijavu radova za stručnu konferenciju

Sajam kulture građenja i održivog razvoja ArhiBau.hr 2023 zajedno sa stručnom konferencijom održat će se na Zagrebačkom velesajmu od 26. rujna do 1. listopada u organizaciji Društva arhitekata Zagreba, s temom „Prostor budućnosti / Budućnost prostora“.

Dvodnevni program konferencije okupit će arhitekta, urbaniste, građevinare i druge stručnjake koji su zainteresirani za istraživanje budućnosti životnih prostora i uloge koju će arhitektura imati u oblikovanju našeg svijeta. Konferencija postavlja pitanje kako će se prostori razvijati kako bi zadovoljili potrebe dinamičnog i promjenjivog svijeta te koje se strategije u arhitekturi, urbanizmu, prostornom planiranju, dizajnu i građenju mogu primijeniti za oblikovanje održivih, funkcionalnih i otpornijih prostora.

NOVITET U 2023.: SINERGIJA 5 SAJMOVA U 7 PAVILJONA - ZAJEDNIČKA ULAZNICA ZA SVE!

ArhiBau.hr organizira se istovremeno s Ambienta sajmom namještaja i unutarnjeg uređenja, Zagreb Design Week i Art Zagreb festivalima te Hotel & Gastroteh sajmom. Svi sajmovi odvijaju se u povezanim paviljonima Zagrebačkog velesajma te zajedničkim nastupom ostvaruju veću vidljivost i posjećenost. Ukupni sajamski prostor prostire se na 20 tisuća kvadrata, sa preko 500 štandova i 50 tisuća posjetitelja.

Pozivamo sve zainteresirane stručnjake da prijave svoje radove u sklopu stručne konferencije ArhiBau.hr 2023. te da posjete sajam i konferenciju!

Prijave radova otvorene su do 15.07.2023., a online formular možete pronaći na stranici DAZ-a: <http://www.d-a-z.hr/>

GODIŠNJAK DRUŠTVA ARHITEKATA ZAGREBA 2022.

Zagreb i Osijek, travanj 2023.

IZDAVAČ: Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji

SUIZDAVAČ: Društvo arhitekata Zagreba

BIBLIOTEKA: Andizetum

AUTORI: Filip Pračić, Tihomil Matković, Aneta Mudronja Pletenac, Rea Novaković Matošić, Tin Cvitanović, Ivona Lovrić

GLAVNI UREDNIK: Tihomil Matković

IZVRŠNI UREDNIK: Filip Pračić

DIZAJN: Marko Mayer, Katja Malešević

LEKTURA I KOREKTURA: Amalija Gros

TISAK: Cerovski d.o.o.

NAKLADA: 1000

ISBN: 978-953-8416-19-4 (otisnuta publikacija)

ISBN: 978-953-8416-20-0 (elektronička publikacija dostupna na www.daz.hr)

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001181935.

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomerijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CCBY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.

DRUŠTVO ARHITEKATA ZAGREBA (DAZ)

Trg bana Josipa Jelačića 3/1, 10000 Zagreb

PREDSJEDNIK: Tihomil Matković

UPRAVNI ODBOR: Dražen Arbutina, Zrinka Barišić Marenić,
Ervin Mihelj, Ivan Križić, Tea Helman Jukić
i Rea Novaković Matošić

TAJNIK: Željo Stanić

VODITELJ PROGRAMA: Filip Pračić

ODBOR KONTROLE: Ana Breka, Ana Jeren i Minja Jošić

SUD ČASTI: Maja Furlan Zimmermann, Tin Sven Franić
i Kora Demel Zadro

DELEGATI U SKUPŠTINI UHA-E: Kristina Careva, Mia Roth
Čerina, Rene Lisac, Robert Križnjak, Vanja Rister, Tonči Čeri-
na, Bojan Linardić, Asmir Junuzović, Azra Suljić
i Damir Mamić.

E-mail: daz@d-a-z.hr

Telefon: +385 1 4816151

Web: <http://www.d-a-z.hr/hr/>

Youtube: <https://www.youtube.com/@DAZhr>

Facebook: <https://www.facebook.com/DAZ.hr>

Instagram: [https://www.instagram.com/
drustvoarhitekatazagreba/](https://www.instagram.com/drustvoarhitekatazagreba/)

SADRŽAJ

- 1** UVODNA RIJEČ
- 2** ARHIBAU.HR 2022
- 17** PODCAST “PREDNJI PLAN”
- 38** URBANISTIČKA SEKCIJA
- 42** IZLOŽBE U DAZ-u
- 45** BOOKCLUB
- 48** KNJIŽEVNE PROMOCIJE
- 50** NOVI EUROPSKI BAUHAUS
- 53** SIMPOZIJ “KREATIVNA RIZNICA”
- 55** STRUČNA RASPRAVA O GUP-u
- 57** REVITALIZACIJA PROSTORA GREDELJA
- 59** STAMBENE ZADRUGE U EUROPI
- 61** PRIPREME ZA PRIJEMNI
- 65** ODAZIV
- 69** DA! FESTIVAL
- 73** PISMA PREDSJEDNIKU VLADE RH
- 75** IN MEMORIAM
- 81** POPIS GRAFIČKIH PRILOGA

**GODIŠNJAK
DRUŠTVA
ARHITEKATA
ZAGREBA 2022.**

UVODNA RIJEČ

Poštovani članovi Društva arhitekata Zagreba i prijatelji,

2022. je bila godina ponovnih susreta. Nakon dvije pandemijske godine, u trećem mandatu ove uprave Društva, dočekali smo vrijeme novih aktivnosti.

ArhiBau.hr, najveći regionalni arhitektonski i graditeljski sajam i konferencija u našoj organizaciji, u listopadu 2022. godine na temu “Izazovi oporavka i otpornosti” okupio je u Areni Zagreb niz eminentnih eksperata iz stručne i znanstvene zajednice te niz izlagača. Podršku su nam pružili, već tradicionalno, strukovne škole, fakulteti, udruženja i komore, kao i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti te lokalna i državna uprava.

Prvi put na ovim prostorima pokrenuli smo arhitektonsko-urbanistički podcast “Prednji plan”, u kojem je niz sugovornika u 12 epizoda tijekom prošle godine razgovaralo o ulozi arhitekata u društvu, temama prostora i participacije te vizijama razvoja gradova, a dostupne su na našim mrežnim stranicama.

Proveli smo dvije značajne javne tribine o ranoj participaciji struke u donošenju izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Grada Zagreba te o uređenju centralnog gradskog prostora Gredelja i obje su bile izuzetno dobro posjećene.

Ponovno smo oživjeli sekciju za urbanizam, oformili radno tijelo za Novi europski Bauhaus te pokrenuli Knjiški klub. Tradicionalno okupljanje studenata petkom pod nazivom “oDAZiv” nastavilo se redovitim druženjima u 2022. godini. U našem novouređenom digitalnom sustavu izložbi u velikoj dvorani DAZ-a održalo ih se nekoliko vrlo zanimljivih. Tradiciju edukacije u DAZ-u nastavilo je četrdesetak polaznika koji su sudjelovali u pripremama za prijemni ispit Arhitektonskog fakulteta.

U našem prostoru gostovao je studentski “DA! festival” iz područja arhitekture, dizajna i umjetnosti, s višednevnim programom, predavanjima i radionicama. DAZ je, pak, bio gost Kreativne riznice u Osijeku, gdje smo predstavili ArhiBau.hr i sudjelovali na panelu o izazovima opravka i otpornosti i Novom europskom Bauhausu.

Zahvaljujem svim članovima Društva na podršci, koju potvrđujete i našim statusom najbrojnijeg društva arhitekata u Hrvatskoj: brojimo ih onoliko koliko ih imaju sva ostala društva arhitekata zajedno. Vaša podrška potvrđuje da aktivnosti prikazane u ovom godišnjaku provodimo dobro, uz naše obećanje da ćemo tako nastaviti u budućnosti.

Srdačan pozdrav i do idućeg susreta,
Tihomil Matković, arhitekt
Predsjednik Društva arhitekata Zagreba

ARHIBAU.HR 2022.

**SAJAM KULTURE
GRAĐENJA I
ODRŽIVOG RAZVOJA**

5. – 8. listopada 2022.

Ostvarili smo naš cilj – ponovno smo bili središnja točka razmjene znanja, ideja i praksi, koja je povezala arhitekturu s cijelim graditeljskim sektorom. Okupili smo na jednome mjestu sve koji se bave ili su vezani uz arhitekturu, građenje, planiranje, projektiranje, sociologe, ekonomiste, developere i brojne posjetitelje koji grade, planiraju graditi ili obnoviti svoj dom, rekao je Tihomil Matković, predsjednik Društva arhitekata Zagreba, u povodu otvorenja četverodnevno sajma ArhiBau.hr – drugog izdanja međunarodnog sajma i konferencije kulture građenja i održivog razvoja, održanog u Areni Zagreb, prošle godine.

Jedan od najvećih sajmova graditeljstva u regiji održao se na više od 6000 četvornih metara izložbenog prostora, na njega je došlo više od 5000 posjetitelja, konferenciju je pratilo više od 600 sudionika, a u programu je sudjelovalo više od 170 govornika, predavača i panelista, stručnjaka iz privatnog i javnog sektora, graditeljstva i eksperata iz područja održivog razvoja.

Javnim izlaganjem uz prikaz arhitektonskih realizacija publici se obratio Gideon Maasland iz **svjetski poznatog arhitektonskog studija MVRDV, čiji su članovi, među ostalim, autori poznatih stambenih tornjeva razvedena izgleda.**

Na konferenciji sam govorio o tome kako mi u MVRDV-u vidimo zgušnjavanje, zašto nam je nužno i koji su dijelovi vitalni. Prisutnima sam predstavio naše istraživanje na Sveučilištu u Delftu, u kojem smo sami sebi postavili pitanje: zašto su tornjevi uvijek ravni i zatvoreni? Preko primjera projekata koji se odnose na traženje odgovora na to pitanje

došao sam i do projekta Valleya, koji je prikazan od početka do kraja sa svim složenostima i uzbuđljivim dijelovima, opisao je Gideon Maasland o čemu je govorio pred publikom u Zagrebu.

Izazove na državnoj razini prezentirao je **dr. sc. Julije Domac, izaslanik predsjednika RH**, a govoreći o urbanim izazovima u ime Grada Zagreba publici se obratio **doc. dr. sc. Luka Korlaet, zamjenik zagrebačkog gradonačelnika**. Neke od tema **okruglih stolova bile su “Globalni i lokalni izazovi oporavka i otpornosti”, “Kreativnost oporavka i otpornosti”, “Izazov trenutka za industriju materijala i graditeljski sektor”, “Izazovi upravljanja graditeljskom baštinom u vremenu oporavka”, “Projektiranje efikasnih sustava radi bolje energetske slike Hrvatske, značajniji rast Hrvatske uz pokretanje infrastrukturnih megaprojekata”, “Prostorno planiranje 21. stoljeću” i drugi.**

U okvirima sajma ArhiBau održala se **“Izložba godišnjih ostvarenja hrvatskih arhitektica i arhitekata u 2021. godini” (UHA/DAZ)**, izložba **“Kinetičke arhitektonske kreacije Andrije Mutnjakovića” (Hrvatski muzej arhitekture HAZU)**, izložba **“Reflections on Circularity” (de Architekten Cie.)**, a održano je i nekoliko radionica.

PROGRAM STRUČNE IZNANSTVENE KONFERENCIJE

Artur – arhitektura i turizam 2022.

Uvodno kroz prezentacije Ivana Kolar izlaže visoke dosadašnje rezultate uspješnosti turističke 2022. i ističe probleme sezonalnosti, Ervin Mihelj prezentirao je potencijale arhitektonskog identiteta hotela, Tihomil Matković turističku infrastrukturu proteže na potrebe unapređenja obalne šetnice i kvalitetne spojeve turističkih destinacija Kvarnera prema mreži autoputeva RH, Vladimir Milić prezentira održivi razvoj kontinentalnog turizma, a doc. dr.sc. Vlasta Zanki ističe važnost dekarbonizacije turizma.

OKRUGLI STOL: ODRŽIVI TURIZAM I ZAŠTITA PROSTORA

Analiza turističkih rezultata 2022. godine pokazuje povratak turizma gotovo na razinu rekordne 2019. godine, no nosivi kapaciteti turističkih destinacija ne podnose dobro ta opterećenja. Turizam traži dodatni razvoj javne infrastrukture i optimizirano korištenje u toku cijele godine. Transformacija turizma prema održivosti traži preobrazbu zgrada, kao i prostora i turističkih navika

Sudionici: Slavko Štefičar (Ministarstvo turizma i sporta), Bojan Linardić (MPGI), Sanja Turk (Zavod za prostorno uređenje PGŽ), dr.sc. Jasenka Kranjčević (Institut za turizam), doc. dr. sc. Vlasta Zanki (Geotehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu), doc.dr.sc. Dora Tomić Reljić (Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) Moderatorice: Ivana Kolar, Julius Rose d.o.o.; Sunčana Rapaić, de Architekten Cie.

Otvorenje, glavne prezentacije i okrugli stol

Na otvorenju publici su se obratili organizatori i ključni dionici iz sektora edukacije, gospodarstva i javne uprave. Javnim izlaganjem uz prikaz arhitektonskih realizacija publici se obratio Gideon Maasland iz svjetski poznatog arhitektonskog studija MVRDV, izazove na državnoj razini prezentirao je dr. sc. Julije Domac, izaslanik predsjednika RH, a o gradskim izazovima se u ime Grada Zagreba okupljenima obratio doc. dr. sc. Luka Korlaet, zamjenik gradonačelnika Zagreba.

OKRUGLI STOL: GLOBALNI I LOKALNI IZAZOVI OPORAVKA I OTPORNOSTI

Povezivanje edukacije, planiranja i projektiranja s građenjem i održavanjem postavlja se kao imperativ udruživanja za konkurentan graditeljski sektor, kako na lokalnom tako i na globalnom tržištu. Promjene cijena na tržištu su svakodnevne, opasnosti za arhitekturu i projektiranje su oko nas, no i veliki izvori europskih sredstava za financiranje oporavka i otpornosti.

Sudionici: ministrica dr. sc. Nina Obuljen Koržinek (MKM), rektor prof. dr. sc. Stjepan Lakušić (UniZg), zamjenik gradonačelnika dr. sc. Luka Korlaet (Grad Zagreb), izaslanik predsjednika RH dr. sc. Julije Domac (REGEA), savjetnica predsjednika HGK Mirjana Čagalj / Moderator: Tihomil Matković (DAZ)

Recentni trenutak u graditeljstvu

Moderatorica: Mirjana Čagalj, savjetnica predsjednika HGK za graditeljstvo i promet.

OKRUGLI STOL: OD IDEJE...

Promjene cijena u graditeljstvu ključna je tema koja zaokuplja sektor. No, promjene cijena radova u graditeljstvu nisu praćene takvim promjenama i kod usluga, npr. nadzora ili projektiranja. Dio problema je i sve manji broj radnika na tržištu, uz istovremeno velike potrebe za građevinskim aktivnostima.

Sudionici: Josip Škorić (Hrvatske ceste), Zlatko Sirovec (Udruženje investiranja i upravljanja nekretninama HGK), Nina Dražin Lovrec (HKIG), Davor Blažek (Udruženje industrije nemetala i građevinskog materijala, Nexe), Josip Klarić (Wienerberger)

OKRUGLI STOL: ... DO REALIZACIJE

Još jednom se potvrdila potreba povezivanja edukacije, planiranja i projektiranja s građenjem i održavanjem kao imperativ udruživanja za konkurentan graditeljski sektor, kako na lokanom tako i na globalnom tržištu.

Sudionici: Sanjin Purić (Udruženje graditeljstva HGK, GP Krk), Tihomil Matković (Udruženje graditeljstva HGK, OPA, DAZ), Berislav Borovina (Spegra), Veljko Nižetić (Strabag Hrvatska), Ilija Beara (Teh-gradnja)

Kreativni oporavak i otpornost

Andreja Šeperac predstavila je izuzetno inspirativni razvoj gaming industrije u RH, Antonio Grgić govori o brendiranju države kao ključnom u današnjem globalnom svijetu, Tihana Hrastar i Neda Mrinjek Kliska analiziraju održivost suvremenog oslika u zgradama, a prof. dr. sc. Jasna Horvat predstavlja model kružne kreativnosti kao okvir djelovanja sektora kreativne industrije.

OKRUGLI STOL: KREATIVNOST OPORAVKA I OTPORNOSTI

Kružna kreativnost kao poveznica 12 sektora kreativne industrije bitan je dionik i koncepta Novog europskog Bauhauasa kao poveznice znanosti i tehnologije s kulturom i umjetnošću, a nacionalni stadion kao dio nacionalne reprezentacije postaje dio ključnog mogućeg brendiranja Hrvatske na globalnoj razini.

Sudionici: Krešimir Partl (Ministarstvo kulture i medija), Andreja Šeperac (SIMORA), Antonio Grgić, Jasna Horvat (EFOS), Robert Raponja (Akademija OS), Damir Jugo (Bernays) / Moderatorica: dr. sc. Josipa Mijoč, EFOS

OKRUGLI STOL: IZAZOV TRENUTKA ZA INDUSTRIJU MATERIJALA I GRADITELJSKI SEKTOR

U trenutku kada je na tržištu veliki zamah graditeljskog sektora, izazovi nikada nisu bili veći. Promjene cijena materijala na globalnom tržištu su stalne te značajno utječu na planiranje i mogućnosti izvedbe, a djelomično remete i opskrbeni lanac.

Sudionici: Siniša Staničić (ACO), Ana Habijanec (Radnik Križevci), Renata Travljanin (Reynaers), Zlatko Prosinečki (predsjednik Ceha graditelja HOK-a), Hrvoje Komac (IFT Hrvatska), Marko Markić (Hrvatski savjet za zelenu gradnju) Moderatorica: Julija Škoro (Holcim)

Graditeljska baština

Marina Bagarić predstavila je zanimljivu studiju optimizacije elementa toplinske ovojnice za zgrade koje imaju status zaštićenog kulturnog dobra, Tihomil Matković analizirao je status industrijske baštine u Republici Hrvatskoj kroz analizu Registra baštine, Lana Križaj istaknula je izazov konstrukcijske obnove na baštini s vrijednim oslicima, a Tomislav Petrinec govorio je o izazovima zaštite kulturno-povijesnih cjelina.

OKRUGLI STOL: IZAZOVI UPRAVLJANJA GRADITELJSKOM BAŠTINOM U VREMENU OPORAVKA

Kolege iz Crne Gore ukazuju na probleme koje su imali zbog izuzetnog pritiska stranog kapitala na investicije u najvrednijim dijelovima prostora baštine, a otvara se i tema izrade i integracije konzervatorskih podloga u prostorne planove.

Sudionici: Lana Križaj (Pročelnica Zavoda za zaštitu spomenika Grada Zagreba), Svetlana Perović (Arhitektonski fakultet Podgorica), Svetislav G. Popović (Arhitektonski fakultet Podgorica), Tomislav Petrinec (Ministarstvo kulture i medija), Irena Križ Šelendić (Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine) / Moderator: doc. dr. sc. Dražen Arbutina (Tehničko veleučilište u Zagrebu)

Zelena energetika

Uz ovu temu prezentira se rad Marine Pereire Guimaraes o klimatski osviještenom projektiranju za suvremene otvorene javne prostore, Zoran Skala govori o pitanju etičnosti izgrađenog prostora, Filip Margan uvodi nas u svijet Inomada, a Marina Bagarić govori o kvaliteti zraka u višestambenim zgradama.

OKRUGLI STOL: PROJEKTIRANJE EFIKASNIH SUSTAVA RADI BOLJE ENERGETSKE SLIKE HRVATSKE

Energetska kriza je oko nas i mijenja način na koji razmišljamo, planiramo, gradimo i živimo.

Sudionici: Davor Štern (nezavisni stručnjak), Dražen Jakšić (EIHP), Vladimir Sabo (E.ON), Martina Tuschl (AZU) / Moderatorica: dr. sc. Vesna Bukarica (EIHP)

Arhitektura 20. i 21. stoljeća

Izniman primjer moderne arhitekture na Kosovu akademika Andrije Mutnjakovića, gosta skupa, predstavlja izv. prof. dr. sc. Borka Bobovec, izv. prof. dr. sc. Iva Muraj analizira razvoj kompleksa Kraš na Ravnicama, a afričku arhitekturu u Kinshasi predstavlja prof. dr. Manlio Micheletto. Kroz recentnu arhitekturu i vidikovce Lonjskog polja vode nas Mia Roth Čerina i Tonči Čerina, izvanrednu realizaciju farme crnih slavonskih svinja prezentira studio SKROZ, a Zoran Boševski dogradnju i obnovu osnovne škole u Mlinarskoj ulici u Zagrebu.

OKRUGLI STOL: ARCHITECTURE OF THE 20TH AND 21ST CENTURY

Uz prof. dr. Mauricea Hartevelda s TU-a Delft, člana znanstvenog odbora konferencije, sudionici okruglog stola bili su istaknuti znanstvenici i suvremeni arhitekti koji su prezentirali svoja istraživanja i suvremena arhitektonska ostvarenja. S obzirom na aktualnu situaciju, aktualizirane su

teme postpandemijskog javnog prostora, afirmacije javnog prostora u kontekstu suvremenih arhitektonskog ostvarenja, suvremene arhitekture dugo godina zapostavljene tipologije gospodarskih zgrada, energetske obnove moderne arhitekture, popularizacije arhitektonske struke te suvremenih i modernih ostvarenja arhitekture društvenih zgrada.

Sudionici: prof. dr. Maurice Hartevelde (TU Delft), izv. prof. prof. dr. sc. Borka Bobovec (Hrvatski muzej arhitekture), izv. prof. dr. sc. Iva Muraj (Arhitektonski fakultet Zagreb), Tonči Čerina (Roth&Čerina), Petar Cvahte (SKROZ), Zoran Boševski (BiF) / Moderatorica: prof. dr. sc. Zrinka Barišić Marenčić (Arhitektonski fakultet u Zagrebu)

Megaprojekti

OKRUGLI STOL: ZNAČAJNIJI RAST HRVATSKE UZ POKRETANJE INFRASTRUKTURNIH MEGAPROJEKATA

Županije, kao nositelji razvoja širih cjelina unutar Republike Hrvatske, te Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine prate potrebe trenutka, ali i razvijaju nove projekte za budućnost.

Sudionici: ministar Ivan Paladina (Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine), županica Martina Furdek-Hajdin (Karlovačka županija), Tomislav Pakasin (ABS Sisak), župan Ivan Celjak (Sisačko-moslavačka županija) / Moderator: prof. dr. sc. Stjepan Lakušić (rektor Sveučilišta u Zagrebu)

Održivo financiranje i zelena ekonomija

OKRUGLI STOL: NOVA ERA FINANCIRANJA ZELENIH PROJEKATA

Posljednjih desetak godina imperativ postaje održivost kao posljedica brojnih ekoloških, klimatskih i drugih čimbenika i izazova. Dionici zainteresirani za uspješnost spone financijera i razvoja ekonomije u prvom su redu banke, ali i regulatori, poduzetnici, država i društvo u cjelini.

Sudionici: Vedrana Jelušić Kašić (Privredna banka Zagreb), Jasminka Rojko (Letina Group), Monika Kordić (Genius Consulting d.o.o.), Nataša Mlakar (Raiffeisenbank) / Moderatorica: prof. dr. sc. Anita Pavković (Ekonomski fakultet u Zagrebu)

Facility management, building maintenance and rehabilitation

Uvodno se prezentira dobra svjetska i hrvatska praksa u području facility managementa: Lara Paemaen govori o odnosu i projektnom suživotu arhitekata i facility managera, Jos Duchamps diskutira o evoluciji smart facility managementa prema modernim i održivim građevinama, Andrej Uranič predstavlja iskustva vođenja facility management sektora u Plivi, a Tin Bašić govori o zakonodavnom okviru za održavanje višestambenih zgrada u Hrvatskoj.

OKRUGLI STOL: DIFFERENCES BETWEEN PERCEPTION OF FACILITY MANAGEMENT IN EMERGING AND MATURE FM MARKETS

U sklopu okruglog stola razgovaralo se o pitanjima percepcije profesije upravljanja resursima i uslugama (facility management, skraćeno FM) na razvijenim i manje razvijenim FM tržištima te kako je moguće utjecati

na promjenu te percepcije, zatim o opsegu FM usluga, odnosno čime se FM točno bavi, shvaćanju važnosti uloge te struke u cjeloživotnom ciklusu građevina, kao i edukaciji iz facility managementa u sklopu sveučilišnog programa, izvannastavnoj edukaciji i programima certificiranja te, zaključno, o evoluciji te profesije u budućnosti.

Sudionici: Hrvoje Šolman (Chapter president, IFMA Croatia), Andrej Uranič (Associate director, Pliva Hrvatska d.o.o.), Jos Duchamp (Advisory board chair, IFMA EMEA), Lara Paemen (Managing director, IFMA EMEA), Tin Bašić (ZGRADOnacelnik.hr) / Moderatorica: Snježana Turalija (GREENiKA poslovno savjetovanje)

Zeleni urbanizam

Prezentacijama kolega koji se bave zelenom infrastrukturom i na prirodi utemeljenim rješenjima počinje zadnji dan konferencije. Neven Tandarić govori o potencijalima ozelenjavanja gradova temeljenog na starim pristupima i novim potencijalima, Valentina Labriola analizira sjever Italije i potencijale nezavršenih i napuštenih zgrada za otpornim prostorom, nakon čega još jednom izlaže Tandarić, i to o potencijalima zelene infrastrukture za razvoj.

OKRUGLI STOL: NBS I ZELENA INFRASTRUKTURA GRADOVA BUDUĆNOSTI

Zelena infrastruktura i na prirodi utemeljena rješenja jedina su moguća budućnosti i osnova svake strategije održivog razvoja grada.

Sudionici: Aneta Mudronja Pletenac (Agronomski fakultet), Irena Matković (Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba), Neven Tandarić (VITA PROJEKT Ltd), Kaja Šprljan Bušić (Kreativni Krajobrazi), Višnja Šteko (Zelena infrastruktura d.o.o.), Mateja Leljak (3E PROJEKTI d.o.o.) / Moderatorice: doc. dr. sc. Ines Hrdalo (Agronomski fakultet) i doc. dr. sc. Dora Tomić Reljić (Agronomski fakultet)

Okviri kulture građenja u 21. stoljeću – Novi Europski Bauhaus

Filippo Oppimitti uvodno prezentira vertikalne fame u urbanom okruženju, Veljko Armano Linta izlaže o regenerativnoj arhitekturi, Nikolaj Marinov o osviještenoj arhitekturi te Ivana Katuriđ o privremenom korištenju izgrađenog prostora kao alatu za zelenu urbanu regeneraciju.

OKRUGLI STOL: VRIJEDNOSTI KULTURE GRAĐENJA U NEB-U

Kultura građenja kao pojam koji se nastavlja na prethodne arhitektonske politike dio je svakodnevice arhitekata, no kako su Hrvati znali graditi i danas vrijedne cjeline povijesnih gradova, uvažavajući pri tome svoje, ali i susjedove potrebe, tu vrijednost treba ponovno izgraditi, a Novi europski Bauhaus dobar je okvir za ta nastojanja. Gradnja materijalima iz bližeg okruženja i prirode dio je istih nastojanja.

Sudionici: Rajka Bunjevac (HKA), Helena Knifić Shaps (EUROPAN), Sonja Holoher-Ertl (Austrijski ured za vanjsku trgovinu u Hrvatskoj), Ivana Katuriđ (Urbanex), Davor Trupković (Ministarstvo kulture i medija) / Moderatorica: Ingrid Gojević (MPGI)

Urbanizam 2022.

Sunčana Habrun uvodno se okupljenima obratila prezentacijom o prostornim planovima nove generacije, Nikša Božić izlagao je o prostornom planiranju u Zagrebu, Luca Fabris o transformaciji javnog prostora u Milanu, a Aljoša Špaleta govorio je o novoj generaciji konzervatorskih podloga.

OKRUGLI STOL: PROSTORNO PLANIRANJE 21. STOLJEĆA

Prostorno planiranje u Hrvatskoj doživljava renesansu, ponovno se iskazuje velik interes za ovim dijelom arhitektonskog djelovanja. Javnost i struka jasnije razumiju da od vizije prostornog plana kreće razvoj prostora, no realnost pokazuje da je sraz provedbenog zahtjeva u planu sukladno Zakonu i njegova vizionarskog rješenja gotovo nespojiv problem.

Sudionici: Nikša Božić (Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba), Irena Matković (Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba), Azra Suljić (ASK Atelier), Sandra Jakopec (APE d.o.o.), Bojan Linardić (Zavoda za prostorni razvoj), Gorana Ljubičić (Zavod za prostorno uređenje PGŽ) / Moderatorica: Ingrid Gojević (MPGI)

Novi Europski Bauhaus i edukacija

Prezentacijama o udruživanju arhitektonskih škola Mediterana skupu se obratila Teresa Calix, Damir Mance govorio je o održivom projektiranju u studentskom kurikulumu, a Bernard Fesel o stvaranju okruženja za digitalnu, zelenu i društvenu tranziciju.

OKRUGLI STOL: NEB I MULTIDISCIPLINARNE SURADNJE

Novi europski Bauhaus nalazi startno uporište u edukaciji. Asocijacije koje se stvaraju u sredozemnom bazenu dobra su osnova za stvaranje ideja i mogućih rezultata ove vrijedne europske inicijative.

Sudionici: Bernd Fesel (predstavnik EU tijela EIC Culture&Creativity), Teresa Calix (Arhitektonski fakultet Porto), prof. dr. sc. Bojan Baletić (Arhitektonski fakultet Zagreb), Damir Mance (Arhitektonski fakultet Zagreb), Jelena Ricov (Grad Zagreb) / Moderatorica: prof. dr. sc. Mia Roth Čerina (Arhitektonski fakultet u Zagrebu)

NEKRETNINE I DEVELOPMENT

Nakon uvodne prezentacije Emilije Vlahek o promišljanju izgrađenog okoliša kao odgovornoj arhitektonskoj praksi održana su dva okrugla stola, o kojima informacije donosimo u nastavku.

OKRUGLI STOL: IZAZOVI HRVATSKIH GRADOVA KROZ ZELENU I DIGITALNU TRANZICIJU

Diskusija je bila značajno vezana uz pitanja o otpadu i otpornosti gradova. Rad i obitelj ključni su elementi otpornog grada i na tome svakodnevno radi Ministarstvo, a razvoj javne infrastrukture za boljitak života i rada elementi su s kojima se svakodnevno susreću gradonačelnici i načelnici kako bi osigurali kvalitetu života i gospodarskog razvoja, što je bilo vidljivo i u prethodnim prezentacijama i raspravama konferencije.

Sudionici: ministar Marin Piletić (Ministarstvo rada i socijalne skrbi); Damir Mandić (gradonačelnik Karlovca); Ivica Puljak (gradonačelnik Splita); Luka Korlaet (zamjenik gradonačelnika Zagreba); Željko Turk (gradonačelnik Zaprešića); Riccardo Staraj (načelnik Mošćeničke Drage)
Moderatorica: Vedrana Likan (Colliers)

OKRUGLI STOL: AKTUALNI IZAZOVI U RAZVOJU INVESTICIJSKOG BIZNISA

Trenutna situacija u razvijanju investicija izuzetno je pogodna, no već sutra je potpuno nov dan. Globalna inflacija ukazuje na to da će se budućnost velikih investicija morati prilagoditi novom trenutku.

Sudionici: Marin Štenglin (član Uprave Alfastan Grupe); Danko Deban (predsjednik Uprave Ingre); Nina Kursar (direktorica Batižele d.o.o.); Irena Đokić (EBRD)
Moderatorica: Vedrana Likan (Colliers)

BIM IN ZEB U PRAKSI

Prezentacijama Amela Emkića o izboru konstrukcijskog sistema, prof. dr. sc. Zorana Veršića o energetske učinkovitosti i održivosti u zgradarstvu i Damira Mancea o metodologiji izrade BIM modela graditeljske baštine vodila se ova sekcija konferencije.

OKRUGLI STOL: KONTROLA BIM LETA: IMA LI PILOTA U AVIONU?

Tema modeliranja informacija o građevinama razvija se već desetljećima, a u Hrvatskoj još nije na zadovoljavajućem nivou. Kako dalje, bilo je pitanje ovog okruglog stola.

Sudionici: Tea Martinac (BIM koordinator, Institut IGH, d.d.), Goran Anić (voditelj BIM odjela, BIM menadžer, ATP Zagreb arhitekti inženjeri d.o.o.), Nikola Haničar (BIM koordinator, Klimaoprema d.d.) / Moderator: Hrvoje Jukić (direktor Arhitektonskog studija Helman i Jukić d.o.o.)

Svoje inovativne proizvode i usluge javnosti je predstavilo više od 40 izlagača lidera graditeljskog sektora iz ovoga dijela Europe: 3Dart, ACO, Aluplast, Amazon, ARS kopija, Beton Lučko, Draco Italiana, Dracopro, Durante, E.On, Elsis, GREENiKA, Hauraton, HGK, Holcim, Hutterer&Lechner, ISO Span, Klio, Laufen, Lorenčić, M Sora Norica, Meriteh, Nobel Water Systems, nZEB klaster, MDK građevinar, MFH Systems, MUZA, Opereta nekretnine, Orso, Pana Windows, PlanRadar, PPS Galeković, Samoborka, Schindler, Sensor Environmental Systems, Soudal, TECE, Tech Data, Trgo auto, TTM, Vaillant, Vermit, Visio Domus, Wienerberger, Windor, Ytong...

Pokrovitelji i partneri sajma i konferencije ArhiBau.hr bili su: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, Ministarstvo turizma i sporta, Ministarstvo kulture i medija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, povjerenica za demokraciju i demografiju Europske komisije Dubravka Šuica, zastupnica u Europskom parlamentu Željana Zovko, Austrijsko veleposlanstvo – trgovinski odjel u Zagrebu, Talijanski institut za vanjsku trgovinu u Zagrebu (ICE Agencija), u suradnji s Veleposlanstvom Italije u Republici Hrvatskoj, Grad Zagreb i TuFFFFristička zajednica Grada Zagreba, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet u Zagrebu, Građevinski fakultet u Zagrebu, Hrvatska komora arhitekata, Hrvatska komora inženjera građevinarstva, udruga IFMA Hrvatska te brojne druge institucije. Suorganizator znanstvene konferencije bila je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Zahvaljujemo svim pokroviteljima i partnerima, sponzorima, izlagačima, predavačima, panelistima i moderatorima te svima ostalima koji su sudjelovali u organizaciji ovogodišnjeg sajma i konferencije ili su na bilo koji drugi način doprinijeli održavanju ArhiBau.hr 2022.!

ARHIBAU.HR

2022.

NAJAVNI PODCASTI

MIRJANA ČAGALJ

U povodu sajma ArhiBau razgovarali smo s Mirjanom Čagalj, savjetnicom predsjednika Hrvatske gospodarske komore za graditeljstvo i promet. U sklopu ArhiBaua Čagalj je bila voditeljica tematske sekcije Graditeljstvo i moderatorica okruglog stola na temu “Recentni trenutak u graditeljstvu Europe i Hrvatske”.

Tihomil Matković ju je pitao koji je značaj graditeljskog sektora u Hrvatskoj i njegov doprinos gospodarskom razvoju zemlje ako to usporedimo s drugim europskih državama.

Njegov udio u BDP-u, kad govorimo o prosjeku Europske unije i dobro razvijenim zemljama, iznosi 6 odnosno 7 posto, a Hrvatska je na 5,7 posto. Popravljamo se, jako smo dobri u odnosu na jedno razdoblje 2008. godine kada je u graditeljskom sektoru bio krah i kada smo došli na 4,3 posto”, rekla je Čagalj. “Graditeljstvo vuče i ostale djelatnosti. Kažu da svaku kunu uloženu u graditeljstvo treba pomnožiti s tri u ostalim sektorima. Kod nas je graditeljstvo potaknuto, nažalost, i potresom, pa se i zbog toga o njemu govori mnogo. Tako je na površinu isplivalo zanimanje statičar, za koje su ljudi prije čuli jednako kao za epidemiologa. Ali, to je pomalo osvijestilo graditeljstvo, osvijestilo je i našu graditeljsku baštinu, o kojoj, ustvari, nismo vodili veliku brigu, kao ni o privatnom ni o društvenom vlasništvu. Potres je pokazao slabosti i nedostatke čitavog sustava održavanja zgrada, objasnila je Matkovićeva sugovornica.

Iako se mnogo govori o ulaganjima u graditeljstvo, u odnosu na turizam, zaključila je Čagalj, ono je daleko od tolike promocije, zamaha i udjela u BDP-u. Ipak, može se reći da je graditeljstvo druga ili treća grana po udjelu i važnosti u državi.

RAJKA BUNJEVAC

U drugom podcastu vezanom uz ArhiBau.hr razgovarali smo s Rajkom Bunjevac, predsjednicom Hrvatske komore arhitekata. Na sajmu i konferenciji Rajka sudjelovala je kao govornica na okruglom stolu pod nazivom “Vrijednosti kulture građenja u NEB-u” u sklopu programske sekcije Okviri kulture građenja u 21. stoljeću.

Očigledno je da se značajno povećavaju cijene u građevinarstvu, u samoj izgradnji, ustvrdio je na početku Tihomil Matković koji je vodio podcast, a istovremeno se čini da se smanjuje nekakva financijska mogućnost svih ulaganja. Postoji li u tom nerazmjeru jednoga i drugoga opasnost za arhitekate, pitao ju je.

Ovo je možda već peta kriza koju doživljavam otkako sam diplomirala. Mi smo kao struka, zapravo, navikli na tu oscilaciju krize i dobrih godina. To je jedan perpetuum mobile i ako smo sad na početku neke nove recesije, da, postoji opasnost i za arhitektonsku struku, naprosto zato što smo mi na početku investicijskog lanca. Činjenica je da su cijene građenja počele jako rasti iz objektivnih i općih razloga, činjenica je isto tako da se unatoč tome puno gradi, ali to što se danas gradi projektirano je prije godinu, dvije. Ono što možda mogu naslutiti jest polagano zaustavljanje procesa novih projekata, znači pomalo se nazire da se broj projekata smanjuje. Vjerojatno privatni investitori osjećaju globalne probleme i možda su se malo usporili. S druge strane, kao država očekujemo ogromne investicijske svote iz Europske unije, pa bi u nekoj dobroj situaciji taj novac ipak nadomjestio negativne konotacije recesije koja bi trebala doći. Stoga vjerujem da bismo ipak mogli prebroditi nastupajuću globalnu recesiju, odgovorila je Bunjevac.

Razgovarali su i o kulturi građenja, koja je širok pojam i bila je jedna od tema sajma.

Mi arhitekti bavimo se kulturom građenja još od fakulteta, to su nas učili. Možda nisu koristili taj termin, ali upravo smo to učili. I svaki naš potez olovkom, rapidografom, računalom zapravo je izraz naše vizije o tome što je kultura građenja. Taj je pojam izuzetno važan za kulturu jednog društva... Imamo državu s ogromnim naslijeđem i prirodnih i kulturnih dobara. Ono što se gradilo u prošlosti u Hrvatskoj, vezano za našu baštinu, imalo je mjeru. Osjećalo se što je to sklad, proporcija. Ponekad kao da se zaboravi što su to naši preci znali... Danas je ta mjera pomaknuta, potpuno je drugačija. Vjerujem da hrvatski narod još uvijek ima negdje u sebi ugrađenu tu mjeru i proporciju prema prostoru, samo moramo osvijestiti da je to bitno, smatra Rajka Bunjevac.

BOJAN BALETIĆ

Na sajmu i konferenciji kulture građenja i održivog razvoja ArhiBau.hr Bojan Baletić, dekan Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, bio je član programskog odbora stručne konferencije i jedan od govornika okruglog stola pod nazivom "Novi europski Bauhaus i multidisciplinarnе suradnje". S Baletićem smo razgovarali u podcastu o primjeni računala u arhitekturi, BIM-u, NEB-u, arhitektonskom obrazovanju i drugim temama. Razgovor je vodio Tihomil Matković, predsjednik DAZ-a.

Došao sam na fakultet kao znanstveni novak i u nekom sam trenutku dobio stipendiju za Glasgow, mogućnost da odem u jedan računalni centar pri arhitekturi i vidim što tamo rade. Naime, relativno rano, sredinom 80-ih godina, zainteresiralo me što je mogućnost kompjutera u arhitekturi. Bio sam tamo nekoliko mjeseci i uspostavio suradnju koja će poslije trajati. Tako je počelo. Nakon toga su se dogodili i neki međunarodni projekti, bio sam i u Americi jedno vrijeme... Tako su se nekako slagale stvari, teme su išle u smjeru primjene računala i što je sve tu moguće, te sam za doktorat izabrao temu umjetne inteligencije u domeni projektiranja. Početkom 90-ih godina na Arhitektonskom fakultetu osnovali smo kompjutorski kabinet, isprva na 286-icama sa žutim ekranom i s nekim jednostavnim grafičkim softverima. Prije toga bilo je vrijeme rapidografa, tako da su digitalne tehnologije sve promijenile i nabolje, rekao je Baletić.

Prisjetio se vremena kada su odabrali softver na fakultetu.

Od 1995. godine svi studenti modeliraju u ArchiCAD-u. Napravimo koliko stignemo u jednom semestru, no to bi trebalo biti kontinuirano. Netko bi trebao s njima preuzeti troškovnike, pokazati im kako se 3D informacija preseli u program za statiku, program za energetiku... ali to se ne događa. Dakle, svaki od naših studenata tijekom jednog od semestara prođe elementarne stvari. A zašto se to nije dosad proširilo u praksi, nego samo, možda, u nekim arhitektonskim biroima? Možda zbog stanja u biroima, jer je većina naših biroa nevelika”, ustvrdio je.

Matković ga je pitao bi li se to moglo više integrirati u studentski program.

Na tome radimo. Sada ćemo malo mijenjati nastavni program i pokušat ćemo to što više integrirati, da ima kontinuitet i da se s time radi do kraja. Naravno da smo svjesni postojanja različitih softvera. Mi ne držimo tečaj, nego studentima pokušavamo objasniti kakvih sve softvera ima, što im treba i što mogu koristiti, odgovorio je.

Matković ga je upitao što sada Fakultet radi u vezi s Novim europskim Bauhausom (NEB), što je bila tema i sajma ArhiBau 2022. godine.

Ono što je Europska unija prepoznala u tom programu jest da što god ona kaže u smislu razvoja tehnologije i tranzicije u zeleno mora sa sobom imati u dijalogu kulturno naslijeđe i kulture koje se događaju u Europi. Dakle, vidjeli smo prethodnih godina, oni sad vraćaju društvenu inkluziju jer mnogi stariji nisu bili uključeni u to i društvenu inovaciju. Morate biti svjesni društva i svi na neki način moraju sudjelovati u tome. Danas je jak fokus na tehnologijama, zelenom, promjenama i digitalnom, ali nije to jedina tema; dio toga mora biti i tema razvoja gradova – što čini gradove ugodnima za življenje, kako želimo živjeti, zazelenjivanje gradova, tzv. zelena infrastruktura, sve te situacije koje se događaju, rekao je Baletić.

Iznio je i konkretne informacije o projektima Fakulteta na temu NEB-a.

Imamo dva europska projekta Horizon. Jedan se bavi zelenom arhitekturom, a drugi kružnom i digitalnim ekonomijama. Oba okupljaju niz gradova i škola te tvrtki u Europi i rade na tim temama, pokušavaju uočiti scenarije razvoja koji bi uključivali i društvo, i stare sredine, i brownfelde koje bi trebalo pretvoriti u neku novu, prihvatljivu i nekomercijaliziranu urbanu strukturu. Uz to, imamo i nekoliko manjih projekta. I svi istraživači na fakultetu usmjerili su svoja istraživanja prema NEB-u. No, sam Bauhaus odavno je naš model, odgovorio je.

VELIMIR NEIDHARDT

Na prošlogodišnjem sajmu i konferenciji ArhiBau.hr Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU) bila je službeni suorganizator znanstvene konferencije, a Velimir Neidhardt okupljenima se obratio uvodnim govorom prilikom svečanog otvorenja. U sklopu ArhiBaua mogla se razgledati izložba Andrije Mutnjakovića “Kinetička arhitektura” u organizaciji HAZU-a.

S akademikom Velimirom Neidhardt, arhitektom i predsjednikom HAZU-a, razgovarali smo o filozofskom odnosu znanosti i umjetnosti u vremenu krize, inicijativi Novog europskog Bauhausa (NEB), problematici poslijepotresne obnove i drugim temama. S kolegom arhitektom razgovarao je Tihomil Matković, prvo o vezi znanosti i umjetnosti.

Arhitektura je sve što je kultura nosi u sebi, rekao je Neidhardt, što je i obrazložio. Bez arhitekture u kulturi ili kulture u arhitekturi, to je nezamislivo. Mi arhitekti gajimo kulturni odnos prema ambijentu, prema ljudskom rodu, prema zdravlju, prema ljepotama i prema geografskim značajkama terena, prema podneblju, prema kulturnim osobitostima stanovništva, prema potrebama korisnika... to je sve sastavni ili glavni dio arhitektonskih umijeća, dakle prevladavajuća tema kulture. Bavimo se toliko kvalitativnim djelovanjem, za razliku od drugih inženjera, koji se bave uglavnom kvantitativnim izračunom nekih prijeko potrebnih građevinsko-instalacijskih zadatosti, pojasnio je. Što bismo mi morali napraviti? Treba stalno dokazivati da smo kao arhitekti najbolji u filozofiji izgradnje gradova, da nema boljih i da nema tko drugi o tome raspravljati u smislu da nam se određuje kako će se tretirati neki prostori, kako će se oni očuvati, što treba pametno napraviti... To su sve pitanja kompleksne kulturne sfere u kojoj su arhitekti dominantni, a zašto – zato što vladamo komplementarnošću znanosti i umjetnosti, dodao je.

Sam je, pak, postavio novo pitanje: kako bi se arhitekti mogli unaprijediti sada, u ovom vremenu?

To je, s naše strane, vrlo teško, sada kad je pojam autorstva gotovo iščezao iz legislative. Možemo jedino biti ustrajno iskreni prema arhitekturi i držati se nekih etičkih principa, ne podilaziti u svemu nadležnima, jer je tada gubitnik cijela arhitektonska profesija. Na primjer, trebali smo oprezno ulaziti u legalizaciju svakojake arhitekture po Hrvatskoj. Svatko od nas kao režiser života u prostoru treba pokušati dati ljudima sreću, istaknuo je Neidhardt.

Istaknuo je i da je mjerilo čovjeka iskonska tradicija.

Nažalost, mnogi su odustali od mjerila čovjeka i posvetili se mjerilima svemira, metaverseu... dakle, prihvaćajmo novo, ali očuvajmo čovjeka, naglasio je.

Matković je komentirao kako NEB sada potiče vezu znanosti i tehnologije s umjetnošću i kulturom, a baš to je u nazivu Akademije otkad ona postoji i zapravo je ta veza očigledna i bitna te je, ujedno, i preporuka Europske komisije kojim smjerom treba ići.

Razgovarali su i obnovi nakon potresa, o nekima od njezinih važnih dijelova koji nisu dobro postavljeni, kao što su necjeloviti zahvati na objektima.

U tome je došlo do nerazumnog raskida između konstrukcije i arhitekture. Ne znam tko je pojednostavnio problem i preporučio našim državicima da pristanu na to da će se uglavnom obnavljati samo konstruktivno. Što to znači? Konstruktivna obnova znači da ćete iz vašeg stana morati van zajedno sa svim stvarima i onda gdje? U stan će ući operativa s novim betonskim konstrukcijama podova, ojačanjima zidova... i kad budu gotovi, naprosto će otići i ostaviti vas u rohbau 'raju'. Kad ćete se vratiti, ne znate. Treba cjelovita obnova, dovršiti sve do potpune habitacije prostora, upozorio je Neidhardt.

Na kraju, Neidhardt je predložio da počnemo istinski cijeniti kvalitetu, otpornost i dugovječnost arhitekture. U Americi postoji arhitektonska nagrada "Nakon 25 godina". Po uzoru na nju mogli bismo u okviru ArhiBaua uspostaviti arhitektonsku nagradu "ArhiBau nakon 25 godina" i valorizirati ona arhitektonska ostvarenja u Hrvatskoj koja su nakon 25 godina zadržala svoju kvalitetu projekta i izvedbe i odoljela utjecaju vremena. Ova nagrada zasigurno bi utjecala na sve arhitekta da se što više posvete vremenskoj otpornosti i dugotrajnoj kvaliteti svojih realiziranih arhitektonskih djela.

PODCAST

PREDNJI PLAN

Dosadašnji arhitektonski diskurs često je ostao “zatočen” u tiskanom mediju odumirućih strukovnih časopisa, koji su zbog svojih malih naklada ili visokih cijena bili dostupni samo užem dijelu javnosti. Istodobno, prostor je pod sve većim pritiskom, a struka ne uspijeva artikulirati svoja znanja u javnom diskursu, što manjak stručne rasprave u javnom medijskom prostoru dodatno čini osjetnim problemom koji je potrebno adresirati. Dinamika vremena u kojem živimo potencira ovu potrebu za razvojem arhitektonske misli kako bi struka i društvo isplivali iz trenutnog diskurzivnog vakuuma u kojem se nalaze. Može li podcast otvoriti medijski prostor kritičkog izjašnjavanja koje se gotovo u potpunosti izgubilo u javnom prostoru postojećih strukovnih medija?

Po svojoj definiciji, podcast je digitalna datoteka audio-video zapisa koji se distribuira putem internetskih mreža, a namijenjen je gledanju i slušanju na računalu ili prijenosnom uređaju. Premise stvaranja originalnih sadržaja podcasta su: besplatnost, demokratičnost i široka virtualna dostupnost. Upravo je putem ovakve medijske platforme moguće razvijati diskurs s ciljem dubljeg razumijevanja filozofskog, umjetničkog i društveno-političkog konteksta u kojemu će djelovati nova generacija stvaratelja. Tako je nastala projektna ideja podcasta “Prednji plan” – osmišljena s ciljem okupljanja zanimljivih pojedinaca, promišljanja suvremenih okolnosti, prenošenja iskustava, praćenja djelovanje struke te kritičkog propitivanja društvene stvarnosti.

“Prednji plan” je prvi arhitektonsko-urbanistički podcast u Hrvatskoj, čime zauzima pionirsko mjesto u suvremenom razvoju i distribuciji strukovno bitnih tema. Kao takav, “Prednji plan” predstavlja eksperiment koji pokušava riješiti problem popularizacije relevantnih tema za prostorno planiranje, urbanizam, arhitektonsku praksu, probleme javnog prostora, građanske participacije te umjetničkog djelovanja. Nadalje, razgovorna forma i odsutnost naknadnog editiranja čine njegov sadržaj spontanim i pristupačnim, a pritom otklanjaju često zamjeranu hermetičnost vezanu za ustaljeni diskurs strukovnih časopisa.

Projekt se provodi od proljeća 2022. godine, a u prvoj je godini snimljeno dvanaest epizoda podijeljenih u tri ciklusa, čije su teme bile “Uloga arhitekata u društvu”, “Prostor i participacija” te “Vizije razvoja gradova”. Budući da “Prednji plan” nastoji pozicionirati arhitektonsko-urbanističku struku kao medijatora prostornih problema i pitanja, naglasak na multidisciplinarnosti bitan nam je za sagledavanje prostora kroz širu prizmu raznorodnih struka i disciplina. Raznolikost strukovnih podloga naših sugovornika koje ugošćujemo (arhitektura, urbanizam, ekonomija, sociologija, građanske inicijative, umjetnost, dizajn...) osigurava stalno širenje epizoda u uvijek novim krugovima gledatelja.

U projektu sudjeluju četiri voditelja (Filip Pračić, Luka Krstulović, Tea Truta i Marin Duić), čije raznolike strukovne profilacije osiguravaju pluralitet odabranih gostiju, tema, razmišljanja i perspektiva. Uz lokalne teme, prisutne su i one od regionalnog ili globalnog značenja – stoga podcast nije isključivo ograničen na prostorni kontekst pojedinog grada ili institucije.

Istovremeno, zastupljenost ove vrste novog medija među mlađim generacijama otvara mogućnost dopiranja do studentske populacije, često nepravedno izostavljene iz sudjelovanja u stručnim pitanjima.

Iz navedenih težnji, naša ciljana publika obuhvaća stručnu i širu javnost zainteresiranu za ekološko, ekonomsko, filozofsko, umjetničko i društveno-političko promišljanje prostora – neovisno o dobi, autoritetu i stupnju obrazovanja. Kao takav, “Prednji plan” doprinosi izgradnji zajedničkog misaonog tla za sve one koji sudjeluju u promišljanju i razvoju prostora.

TIHOMIL MATKOVIĆ I REA NOVAKOVIĆ MATOŠIĆ

“Moramo uvijek jasno u javnosti reći što mislimo o temama o kojima stvarno nešto i znamo”

U uvodnoj epizodi “Prednjeg plana” gosti su bili Tihomil Matković, predsjednik Društva arhitekata Zagreba i arhitekt s dugogodišnjim iskustvom u vlastitoj praksi, te Rea Novaković Matošić, predstavnica studenata u aktualnom sazivu Upravnog odbora DAZ-a i predsjednica studentskog zbora Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu. Voditelj arhitekt Filip Pračić istaknuo je da se radi o prvom arhitektonsko-urbanističkom podcastu na širem području.

Tihomil Matković je govorio o svojim ostvarenjima, ulozu DAZ-a kao medijatora stručnih mišljenja i stavova te pozicioniranju društva kao predstavnika struke u cjelini. Osvrnuo se na svoja tri mandata.

Zadovoljan sam što smo već u prvom mandatu uspjeli ponovno probuditi zanimanje za Društvo arhitekata Zagreba među studentima arhitekture, što jedno vrijeme nije bilo tako; nama i sad nedostaje jedna generacija mlađih arhitekata, od 25 do 35 godina, u Društvu. Međutim, postoji velik interes mlađih studenata koji su se počeli okupljati u Društvu. Nadalje, nekoliko smo stvari pravilno napravili – kako smo se postavili oko tzv. zagrebačkog Manhattan i izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Zagreba i Sesveta (GUP) – i tu smo bili prepoznati ne samo među kolegama nego i u općoj zajednici. Neovisno o tome koja je politika. Mi se bavimo arhitektonskim stvarima, strukovnim, i moramo uvijek jasno reći što mislimo o temama o kojima stvarno znamo, naglasio je.

O javnom istupanju arhitekata u medijima rekao je da medijski nastup nije uvijek ugodan, naročito ne u početku, te da je i ova platforma tj. podcast kolegama mogućnost vježbanja za takve nastupe.

Volio bih da mreža arhitekata koji govore u ime DAZ-a bude veća. Pozivam sve koji su zainteresirani da se uključe u rad kroz ovu našu emisiju, a poslije i u javne istupe DAZ-a, pozvao je Matković.

Mlada snaga DAZ-a Rea Novaković Matošić govorila je o DA festivalu i oDAZivu te o Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu i nastavnoj reformi. Manifestacija DA! festival lani je prvi put bila ugošćena u prostoru DAZ-a.

To je studentski festival koji je pokrenut 2012. godine na Studiju dizajna te se postupno razvio u festival arhitekture i dizajna i u jednom se trenutku i umjetnost priključila kao grana. Posljednji su osmišljeni kao niz predavanja i radionica sa studentskom izložbom, na kojoj je naglasak. Svaka je godine barem 200 prijavljenih radova, opisala je Rea.

Govoreći o sajmu ArhiBau, predsjednik Tihomil Matković spomenuo je da je prošle godine bio i stručan i znanstven te ujedno podsjetio na njegov početak.

Postoji šire okruženje koje je vezano uz arhitekturu, a to je graditeljski sektor, kojeg smo mi dio. Da bismo svi zajedno mogli raditi, a to ne možemo jedni bez drugih, činilo se da bi bilo jako dobro napraviti jedan ozbiljniji događaj – i sajam i konferenciju – na kojem bismo objedinili sve dionike vezane uz graditeljski sektor, znači i naše kolege iz svih inženjerskih područja, vezane uz projektiranje i izvođenje, ali jednako tako i druge ljude koji se bave izgradnjom prostora ili njegovim planiranjem, dakle i sociologe, i ekonomiste, i developere. Sajam je, zapravo, zamišljen kao centralna točka. Proširili smo to lani jednom relevantnom znanstvenom konferencijom cijelog sektora, da se ne družimo kako smo to dosad radili – zasebno arhitekti, zasebno građevinari, zasebno strojari, a zasebno developeri – nego da odjednom svi zajedno budemo na jednom mjestu kako bismo neke stvari iskomunicirali odmah, objasnio je ideju sajma ArhiBau.

IVAN KRIŽIĆ

“Tkivo Zagreba i dalje razaramo gradnjom bez da imamo jasnu sliku onoga što time želimo postići”

U prvoj epizodi *Prednjeg plana* gost je bio Ivan Križić, član Odbora za zakonodavstvo Hrvatske komore arhitekata (HKA) i Upravnog odbora DAZ-a te arhitekt širokog područja djelovanja. Tema ciklusa bila je stanje struke i uloga arhitekata u društvu. Križić je govorio o svojem kratkom, ali bogatom dosadašnjem iskustvu, društvenom angažmanu putem strukovnih institucija, rušenju GUP-a, aktivnostima oko potresa, zakonodavstvu i stanju struke općenito.

Razgovor je vodio urbanist i arhitekt Luka Krstulović. Prisjetili su se dana izmjene i dopuna GUP-a Grada Zagreba i Seseveta prije četiri godine, kada je struka prepoznala, kako su rekli, *raspuklinu koja se tada dogodila između tvrdokornih političkih odnosa i to su iskoristili da promoviraju temu urbanizma Zagreba, koji je u katastrofalnom stanju, koji ne postoji*. Međutim, ispostavilo se, ipak nedovoljno, jer je to još uvijek problem.

Problemi se multipliciraju zato što mi sada živimo u nekom vremenu blagostanja, a može se reći i zatišja pred buru, kada imamo bum gradnje u Zagrebu, gdje se rupe unutar GUP-a pune raznim projektima. Neki su dobri, neki su loši, ali mi, generalno, tkivo Zagreba i dalje razaramo gradnjom bez da imamo jasnu sliku što time želimo postići, ustvrdio je Ivan Križić.

Luka ga je pitao odakle *medijska impotentnost* arhitekata, zašto su se tako povukli.

Vidim to kroz neku vlastitu nesigurnost u to što mi jesmo, što predstavljamo. Često se volimo zatvarati unutar nekih naših uskih krugova i biti sami sebi dovoljni, ali tako se, zapravo, ne suočavamo s realnim svijetom, živimo u idejama i mitovima prošlosti koji nemaju puno veze s ovim danas. Moramo biti svjesni trenutka u kojem jesmo, odgovorio je.

Ivan Križić je s kolegama bio angažiran oko primjedbi na Zakon o obnovi, i to danonoćno. Njihova je WhatsApp grupa gorjela, nisu propuštali ni jedan trenutak onoga što se događalo.

Nažalost, politika nije prepoznala da je potres prilika, nego su cilj bile sitne političke pobjede, i to generalno uništava ovo društvo, a i priliku da se pokrenemo naprijed po pitanju potresa. U ovom trenutku, od toga su prošle dvije godine i dva mjeseca, rekao je.

Za Zakon o obnovi zaključili su kako bilo bi bolje da se nije niti dogodio ili da je išao u nekom drugom smjeru, što su u početku zagovarali.

I ta priča sa Zakonom o obnovi je odraz društva, a i struke, u kojoj činjenice, istina i prava stvar ne mogu pobijediti pogrešan put koji se na kraju nekako provuče, a društvo i struka se tihoprisoni nadajući se da će po tom pogrešnom putu određen stvari ispravljati. Tema potresa je trebala biti rezolutan rez u svakom smislu, rekao je Križić.

JANA HORVAT

“Kod pedagoškog djelovanja bitno je biti spreman na eksperiment”

Zatim se poveo razgovor o njegovoj tvrtki koja se bavi izvođenjem arhitekture, uz projektiranje. Put koji je odabrao nije lak, ali prepoznao je, kako je rekao,

da arhitekt bez gradnje nije arhitekt, da taj jedan dio djelovanja u praksi, na gradilištu, nedostaje struci arhitekata da bi bila potpuna i da bi se dalje razvijala. Kad analiziram projekte koje dobivam od kolega, sada kao građevinar (smije se, op. a.), shvaćam koliko sam i ja napravio štete mnogim investitorima u svojoj karijeri kao arhitekt jer je u startu praksa loše postavljena. To je posljedica prvenstveno edukacije, ali i cijele prakse naše struke, koja je zatvorena u taj upravni postupak ishoda građevinske dozvole, zaključio je.

Pozitivnim su, pak, ocijenili situaciju da se u djelovanju struke svako malo dogodi da se pojave novi ljudi koji povuku dalje, no sljedeći bi korak trebao biti masovnije uključivanje članova i puno šire strukovne zajednice u sve što s događa, uz brojne dijaloge i razmišljanja s različitih pozicija. Istaknut je dramatičan podatak.

Arhitektura vremena u kojem živimo je arhitektura 700 i nešto tisuća legalizacija, zakrčena obala... Imamo, primjerice, izgrađeno pola Biokova koje je sinonim za prirodnu ljepotu, a izgrađeno je i netko je to od naših kolega potpisao – to je problem legalne arhitekture. Zakon i prostorni planovi samo su alati arhitekture jer nas u jednoj mjeri uvjetuju i oblikuju i to najčešće ispadne nešto nakaradno. Kad to kao struka shvatimo, onda ćemo se puno intenzivnije početi baviti tim alatima i možda ćemo ih zaista uspjeti i promijeniti, istaknuo je Ivan Križić.

U trećoj epizodi “Prednjeg plana” gost je bila arhitektica i istraživačica Jana Horvat, asistentica na Katedri za projektiranje Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Govorila je o svojem radu na urbanističko-arhitektonskim natjecajima, iskustvu njihove daljnje provedbe, Novom europskom Bauhausu, sudjelovanju na Venecijanskom bijenalu, znanstvenim istraživanjima u arhitekturi, radu na fakultetu i drugim temama.

S obzirom na njezina iskustva s više uspješnih natječajnih projekata, Marin Dujčić, asistent na Katedri za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu AF-a, voditelj ovog podcasta, s Janom je poveo razgovor o tome koliko su natjecaji važni za mlade arhitekate i studente.

Iz moje perspektive – jer ja to shvaćam gotovo kao neku vrstu stručne higijene svakog projektanta – to je izazov koji si periodično zadaš i pokušaš svaki put biti nešto bolji i pametniji nego ranije. Pritom je u tome, naravno, potrebna velika doza ambicije, ali s druge strane – i

doza opuštenosti, bez nepotrebnog opterećivanja i sa zdravim očekivanjima. Nije mi blisko raditi natječaje primarno da bi dobio nagradu (smije se, op. a.) ili si punio CV, nego uistinu to shvaćam kao neki trening, potvrda da ti je lopta cijelo vrijeme uz nogu, slikovito objašnjava Jana Horvat.

Ipak, većina natječaja koji se provode ne dopijue do faze realizacije. Zašto je tako i je li to demotivirajuće za mlade ljude, upitao je voditelj.

Omjer uloženog i dobivenog kod natječaja nije baš najsretniji. Prva nagrada ne rezultira uvijek implementacijom, to, nažalost, jest problem i sigurno ne motivira. Ja osobno unatoč tome pokušavam biti optimistična, možda je to još neki naivni mladenački idealizam. Naravno da bi bilo lijepo da stvari funkcioniraju bolje, da nijedan natječaj nije namješten, da se svaka prva nagrada izvede, da je svaka prva nagrada zaista najbolji rad, ispravno odabran... Izrazito je bitan i natječajni program i kako je on raspisan – puno je tu tema. Ipak, mislim da se ne treba dati demotivirati. Natječajni su odlična prilika za izgradnju stava o nekom prostornom problemu, naročito kroz razgovor s drugima. Taj čin razgovora je strašno bitan: grupni, nekad i interdisciplinarni rad je realnost naše struke. U tom je procesu zajedničkog rada važno je naučiti slušati druge, prepoznati dobre ideje (bilo da su vlastite ili tuđe – treba po potrebi znati zatamiti ego) i na kraju spoznati kako te ideje razumljivo prenijeti drugima. U tom smislu, rad na natječajima može biti formativan i na stručnoj i na osobnoj razini, kaže Jana.

Komentirali su i Novi europski Bauhaus (NEB).

To je trenutno prilično vruća tema u našoj struci, ali moj je dojam da još uvijek nije dokraja jasno što to jest. Spomen Bauhausa u imenu zvuči privlačno, tu je netko odradio sjajan PRovski posao. Ali definicija je za sada možda preširoka i neodređena: u rezultatima pretraživanja na Googleu, po sjećanju, piše otprilike da je to široki kulturološki, gospodarski i ekološki projekt... Treba vidjeti što će još iz toga nastati. Činjenica jest da

su se na tu platformu počeli vezati neki zanimljivi projekti, vode se tribine, diskusije, razgovori o prostoru budućnosti. NEB je kao takav zanimljiva inicijativa s velikim potencijalom, kaže.

I zelene su teme tu dobile svoj prostor te iza projekta Novog europskog Bauhausa stoji ozbiljan novac Europske unije. Jana smatra da svakako treba nastaviti otvorenog uma pratiti čitav proces, ali ga po potrebi i kritički sagledavati.

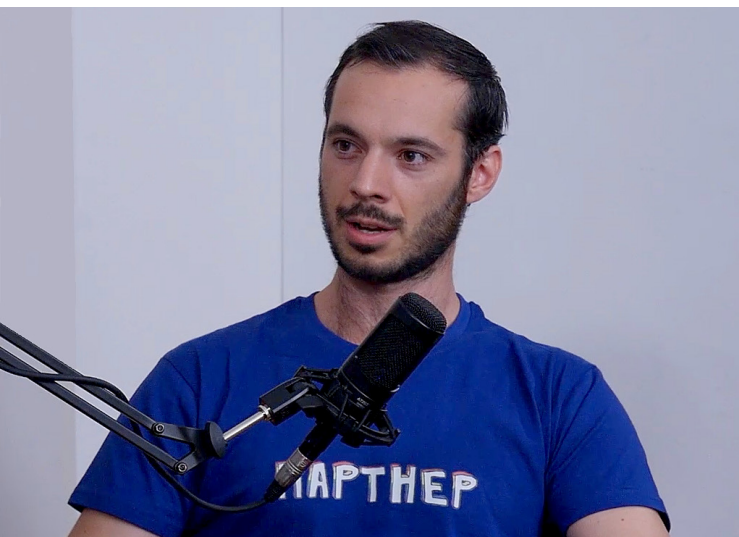
S projektom urbane preobrazbe vojarne Luščić ušli smo, kao čitav tim, među 2000 prijava u 30 finalista prvih nagrada Novog europskog Bauhausa 2021. godine, ali u samom finalu, tek post festum, shvatili smo kako se te nagrade dodjeljuju. O pobjednicima zapravo nije odlučivao žiri arhitekata već tzv. partneri NEB-a, a to su različite institucije europskih zemalja koje nisu nužno vezane uz našu struku. U suštini, onda postaje prilično bitno iz koje si zemlje i koje partnere imaš. Te je godine iz Hrvatske bio samo jedan partner NEB-a (smije se, op. a.), a zemlje poput Italije i Španjolske imale su ih 40-50. No, mislim da ove godine to ipak funkcionira drugačije, unaprijedili su sustav, ustvrdila je.

U svojem doktoratu na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu Jana istražuje planiranu razgradnju grada, odnosno urbanog tkiva.

Jednostavnije rečeno, istražujem situacije u kojima se nešto u gradovima planski rušilo, s ciljem da na mjestu tog rušenja ostane praznina. Dakle, da srušeno ne zapunjavamo novom izgradnjom, nego da ciljano ostavljamo prostor za neki novi trg, park, javni prostor... da je koeficijent izgrađenosti, protivno većini današnjih developerskih logika, u konačnici manji nego što je bio prije. Ta mi je situacija zanimljiva kao svojevrsna promjena perspektive. Naime, uvriježeno je da kao arhitekti razmišljamo o građenju, adiciji, dodavanju novih objekata u svijet... Mene zanima istražiti potencijal obrata tog razmišljanja, rekla je Jana Horvat.

MAURO SIROTNJAK

“Arhitektura bez sagledavanja sveukupnog društvenog konteksta, proizvodnje prostora i gradogranje gubi smisao”

U četvrtoj epizodi “Prednjeg plana” gost je bio Mauro Sirotnjak, arhitekt, aktivist, član Nove ljevice i aktualni vijećnik u Skupštini grada Zagreba. S Maurom smo razgovarali o njegovu političkom angažmanu, valoriziranju bivše zagrebačke uprave, problemima u upravljanju prostorom i otpadom te o problemu nepostojanja priuštivog stanovanja. Mauro je arhitekturu studirao u Veneciji, gdje, kako kaže, baštine umjetnički pristup u pedagogiji, i to u vrijeme prosvjeda protiv degradacije akademskog sustava obrazovanja u cijeloj Italiji, što je također utjecalo na formativne godine na fakultetu.

Kako se netko tko studira arhitekturu počne profilirati u smjeru političkog angažmana i uopće poimanja da je prostor nešto politično, u čemu je gotovo izuzetak u struci, zanimalo je arhitekta Filipa Pračića, koji je vodio razgovor.

Izvan estetske percepcije samoga grada Venecije i turističkog pogleda postoji i njegov znatno manji, živi dio koji se još bori za opstanak i tu je, zapravo, nastalo moje upoznavanje s aktivizmom. U Veneciji se to tada ticalo borbe protiv turistifikacije i invazije kruzera u gradu. Italija, pa tako i Venecija, ima kulturno-društvene centre u kojima se već dugi niz godina održava duh aktivizma i propitivanja urbaniteta i društvenih pitanja kao što je tada bilo pitanje izbjeglica, a također i prostorna pitanja, te sam u tome neposredno sudjelovao, rekao je Sirotnjak.

Putem projekta Ane Dane Beroš za venecijanski Bijenale 2014. godine, čime se desila i konkretna poveznica sa Zagrebom, surađivao sam na istraživanju o migracijama na Lampeduzi.

Tako da me je dijelom usmjerila tamošnja aktivistička scena, a manjim dijelom i sam fakultet, prvenstveno kolege koje su nakon treće godine upisivali urbanizam. To je kod njih zasebni fakultet i zanimljivo je kako je cijeli jedan dio generacije arhitekata koji je bio zainteresiran za politička pitanja prestao studirati arhitekturu i prešao na urbanizam i bilo mi je jako zanimljivo kako se to usmjerenje vezalo za društvene interese studenata, opisao je svoj aktivistički početak.

Cijelo je vrijeme, navodi, pratio i prosvjede zbog javnog prostora u Hrvatskoj.

Moj dolazak u Zagreb 2016. desio se usporedno s pokretom kulturnjaka protiv tada aktivne profašističke kulturne politike i općenito tadašnje Vlade. Tu sam prvi put izravno upoznao dio ljudi koji su se okupili da bi na neki način iz kulturnog polja branili antifašistički svjetonazor i javni prostor na kraju krajeva, odgovorio je.

Dakle, bitno je, smatra, pratiti društvena zbivanja i biti uključen u javni diskurs, odnosno pratiti samu proizvodnju prostora, jer arhitektura bez konteksta, ako ne sagledava cjelokupnu proizvodnju prostora i gradogradnju, nema smisla.

Naglasio bih i važnost aktivističkog djelovanja, sudjelovanja u javnim tribinama, zapravo taj cijeli izvaninstitucionalni aspekt, dodao je Mauro.

Nadalje, govoreći hipotetički, rekao je i da ga zanima što bi bilo da se znanje o gradogradnji iz institucija i u Zagrebu iz 80-ih godina nije prekinulo 90-ih, da se tu tradiciju nastavilo. Stručnjaci iz tog razdoblja, urbanisti, u najmanju bi ruku bili, zaključila su oba arhitekta, zgroženi da vide sadašnju situaciju i ono što je legalizacija donijela. No taj transfer znanja, smatra Mauro, jako je bitan, osobito iz perspektive ponovnog stvaranja institucija u Gradu Zagrebu sa svrhom kvalitetnog prostornog planiranja. Cijeli jedan transfer znanja je izostao, te je postojala negativna selekcija i taj je kapital znanja stavljen sa strane.

Što si detektirao kroz te silne rasprave, prepirke, patnje u Gradskoj skupštini? Što ne funkcionira? Što bi bila tvoja dijagnoza problema politika koje se tiču raspolaganja prostorom, pitao ga je Filip.

Spomenuo sam manjak transfera znanja koji se manifestirao kroz institucije, a onda, naravno, i kroz gradske urede. Kroz gradske urede prolazi većina dozvola, kao i svi planovi. U Gradu je stanje kontinuirano bilo birokratizirano i nije bilo političke vizije kvalitetnog razvoja grada, a posljedično se nije ulagalo ni u razvoj kapaciteta ljudi, dovođenje najstručnijih osoba u gradske urede... Oni postoje i ima ih mnogo, ali im se nije dalo prostora. Jedna od glavnih aktualnih tema je Generalni urbanistički plan grada. Tu moram citirati novog ravnatelja Zavoda za prostorno uređenje grada Nikšu Božića, koji kaže da nije problem u GUP-u, nego je problem u cijelom institucionalnom okviru u koje je prostorno planiranje postavljeno. Govorimo o državnom zakonodavnom okviru, a zatim i o provedbi u jedinicama lokalne samouprave, odgovorio je, a onda i nastavio.

Također, bitno je razvijanje participacije, na čemu se u Zagrebu radi poticanjem ljudi, te malo pomalo razbijanjem granica dosadašnjih praksi u gradskim uredima kako bi se pristupilo vijećnicima i javnosti u osluškivanju i strukturiranju određenih razgovora, koji bi bili dijaloški, a ne da imamo neku prezentaciju plana koju mali broj ljudi razumije te onda ne može

komentirati ni dati prijedloge na taj plan. Vjerujem da će ova gradska uprava izgraditi sustav kvalitetnijeg prostornog planiranja, a na neki način i izvršiti pritisak na više institucije kako bi se zakonodavni okvir promijenio kako bi bolje funkcionirao.

Za kraj, sugovornici su otvorili i bolno pitanje priuštivog stanovanja, važnu temu za Zagreb, ali i cijelu Hrvatsku.

To je nešto što nam apsolutno treba kao društvu, prije svega zato što vidimo kako je mnogima danas nemoguće osamostaliti se. Znači, onaj mit da su Hrvati veliki vlasnici nekretnina jest djelomično istinit, međutim, on se dovodi u pitanje kada sagledamo koliki broj ljudi stanuje u jednom kućanstvu. Važan je i pristup najmu. Ne ulažu se naponi u reguliranje najamnih odnosa. Mi imamo Zakon o najmu koji ima relativno definiran okvir, međutim, država, pa ni jedinice lokalne samouprave nemaju alate da reguliraju taj odnos. Prvo moramo izbiti taj mit o vlasništvu, da svi moraju imati stan u vlasništvu. Kad bi država i gradovi razvili kvalitetne modele stanovanja koji nisu primarno utemeljeni na vlasništvu, mislim da se nitko ne bi libio imati stan u najmu koji košta trećinu njegove mjesečne plaće ili manje, što je danas uglavnom znanstvena fantastika govorimo li o pronalasku takvog stana u Zagrebu, a pogotovo na obali.

DRAGAN ŽUVELA

“Političari novije generacije prepoznali su da je dobro imati struku uza sebe”

funkcionirao jer je i dandanas prostor pod velikim pritiskom i na lokalnim razinama i na nacionalnoj, tako da smo krenuli odmah malo više ‘navijački’. Prva naša konferencija za novinare, kad je sve eksplodiralo, bila je o ilegalnoj gradnji na Žnjanu, a s druge strane bili su i gradonačelnik, i župan, i ministar, prisjetio se Žuvela.

Ispričao je i kako se njegova majka u početku zabrinula zbog smjera koji je odabrao i kad bi mu govorila da je to opasno, rekao bi joj: *Majko, ako me prebiju, prebit će me jer sam pošten.*

Podatak da su danas mnogi iz struke i građani više aktiviraniji oko tema vezanih za prostor Žuvela vidi kao pozitivnu posljedicu razvoja društvenih mreža, koje su omogućile bolju povezanost. Također, neovisni lokalni portali barem su u Splitu, kako kaže, pomogli na svoj način jačanju lokalne zajednice i prepoznavanju problema od građana.

Svatko sada zna da se i DAS-u može obratiti te da prostorno zastupamo gradske stavove koji su društveno poželjni i politički nepristrani, ističe.

S vremenom je, dodaje, i među gradonačelnicima koji su se izmjenjivali u Splitu, bilo sve više sluha za ono što DAS zastupa, te su tako iz reaktivne faze došli do gotovo partnerske, pa sve više proaktivno djeluju prema Gradu Splitu i kreiraju prostorne politike.

Nije to lako, jer u kratkom vremenu od pozicije regulatora, gdje dajete neku konstruktivnu kritiku, dođete u ulogu onoga tko mora kreirati barem neku strukturu koja će dalje funkcionirati kako treba. DAS sada sudjeluje u izradi novog GUP-a Splita. Političari novije generacije prepoznali su da je dobro imati struku uza sebe jer im je to štit od interesa koji im ne odgovaraju i što zahvaljujući tome mogu reći – tako je struka rekla. Sada imamo sporazum s gradovima Splitom i Makarskom i općinama Dugi Ratom i Podgorom te komunikaciju s Gradom Trogrirom, u čemu, zapravo, funkcioniramo kao svojevrсни regulator onoga što se događa u prostoru, od prostornih planova nadalje, objasnio je Žuvela te napomenuo da je njihov rad pritom volonterski, što je nužno regulirati i postaviti sustav.

Dragan Žuvela bio je predsjednik Društva arhitekata Split (DAS) u dva ključna mandata tijekom kojih je ono izraslo u jedno od vodećih stručnih aktera na sceni, a trenutno je njegov dopredsjednik. Arhitekt i urbanist Luka Krstulović razgovarao je s njim u drugom ciklusu “Prednjeg plana” na temu “Participacija i prostor”. Participacija, odnosno koliko su građani uključeni u razvoj prostora, iznimno je važna tema, a o njoj su razgovarali iz četiri različita gledišta – iz perspektive lokalnih društava, građana, sociologa i urbanista. Žuvela ima iskustva s participacijom, a iako je projektant, život ga je, kako kaže, više približio temama urbanizma.

Od 2016. godine, kada smo preuzeli DAS, shvatili smo da moramo izaći izvan okvira cehovske udruge koja radi izložbice. Taj ex katedra moment više nije

Središnja tema razgovora je bila participacija.

Mislim da je participacija s jedne strane potreba, a s druge zna biti floskula. Kao koncept je odlična, međutim, kada se ide u primjenu, shvati se da metodologija još nije razrađena, niti bi funkcionirala onako kako planiraš. Svakako jest potrebna, samo participacija se uvijek svodi ne na javnost, nego na zainteresiranu javnost, što je velika razlika, jer većinu građana nije briga, odnosno briga ih je tek kad počnu osjećati probleme, istaknuo je Žuvela.

Krstulović je istaknuo da je možda problem to što građanima ono u čemu participiraju nije kvalitetno komunicirano, te ne znaju što je predmet neke participacije iako s tim imaju vezu, i teško da onda u tome sudjeluju. Prostorni su planovi primjer toga jer većina ljudi ne zna čitati GUP, lokalni plan...

Komunikacija svakako mora biti šira, ali opet će se svesti na određeni postotak zainteresirane javnosti. Rekao bih da je potreban i netko tko će njihove zahtjeve znati uobličiti i prenijeti donositeljima odluka. Interdisciplinarnost je svakako važna u tome, dodao je Žuvela.

Smatra li da bi društva arhitekata trebala preuzeti ulogu participacije na sebe, pitao ga je Krstulović.

Društva možda mogu biti faktor koji će prisiliti neki grad da se pokrene u tom smjeru i implementira ih kako bi mu pomagala, ali mislim da su ipak gradovi ti koji to trebaju prepoznati. Imaju već nekih koraka iz moje sredine koji idu u tom smjeru. Grad Split za svoje gradske projekte sada najprije provodi ankete, a Grad Trogir ima poziv za budžetiranje projekta građana, participiranje, što je također nešto relativno pionirsko. Već nekoliko godina zaredom to provode. Osiguraju određeni budžet i građani, odnosno kotari prijavljuju što bi putem njih radili. Ti alati možda nisu zaživjeli kao premoćna forma, ali to jest pogled u smjeru participacije, odgovorio je Žuvela.

Da bi neka sredina imala građane koji sve to dobro razumiju, mora ih se, uvjetno rečeno, za to odgojiti.

Građane za početak treba pokrenuti i plastično im objasniti što oni gube ili dobivaju. Ako apstraktno kažeš

'taj prostor neće biti kvalitetan', njima to ne znači ništa. Sve im treba slikovito objasniti. Pritom je, apsolutno, problem i rječnik arhitekata koji se teško spuštaju na razinu govora koji je široj javnosti razumljiv. Taj metajezik ono je što učimo tijekom svojeg školovanja, ali naš bismo govor zapravo trebali podizati na društvenu razinu, smatra dopredsjednik DAS-a.

Dotaknuli su i temu detaljnog planiranja. Na razini kotara i mjesnih odbora postoje, moglo se čuti, dobri primjeri te je povratak na detaljne niže planove nužan jer je gotovo svaka prostorno problematična situacija u Splitu bila posljedica izostanka detaljnih planova. Zagreb, rekao je Krstulović, ima sličnu situaciju – PUP-ovi su izbačeni i urbanisti nemaju alate urbanističkog planiranja.

To samo pokazuje da zakonodavstvom upravljaju ljudi koji tu ne bi trebali biti jer je sve postavljeno kontraintuitivno onome kako bi moralo biti. Iako, sada je puno više komunikacije među ljudima, zbog digitalnih platformi sve je transparentnije, te je i političarima sve jasnije da su im kvalitetni planovi poželjni, na kraju krajeva i protiv aktivizma. No, zakonodavstvo je tu ključno, jer nas u dobrom djelu opstruira, zaključio je Žuvela.

BORISLAV DOKLESTIĆ

“Sudjelovanje građana u planovima svedeno je na minimum”

S Borislavom Doklešćićem razgovarali smo o rehabilitaciji zagrebačkih kvartova, trenutnim mogućnostima participacije u procesu planiranja i potencijalima unapređenja, iskustvu planiranja u Hrvatskoj i Francuskoj, “dijagnostičkim šetnjama”, gradskim razvojnim strategijama, referendumu u Puli, Savjetu za prostorno uređenje i drugim temama.

Borislav Doklešćić veći dio profesionalne karijere proveo je u zagrebačkim urbanističkim institucijama baveći se glavnim gradom (među ostalim, i planovima naselja Jarun, Špansko Jug, Dugave), ali urbanističku praksu provodi i u mediteranskim gradovima. Kao stipendist francuske vlade, 1974. godine boravio je u Lyonu. Istraživao je urbanističke discipline u Francuskoj na različitim gradskim temama. Graditeljsko naslijeđe studirao je na poslijediplomskom studiju u Splitu 1980.

Razgovor s njim vodio je Marin Duić, koji je rekao da je danas tema participacije ugrađena u javnu raspravu koja, zapravo, slijedi tek nakon što je već napravljen nacrt plana i kad su već neke glavne odluke definirane. Doklešćića je pitao kako gleda na temu participacije i unapređenja u današnjem okviru.

Nažalost, mislim da u regulativi treba puno toga napraviti. Kao što ste rekli, javna je rasprava praktički svedena na informaciju o planu i ništa više, a mogućnost aktivnog sudjelovanja građana u formatiziranju nekakvih planskih pretpostavki na minimum. Mnogo je razloga što je to tako, a jedan od njih definitivno je u samom sustavu. Naime, javna rasprava pojavljuje se tek kad je plan, praktički, dovršen i ono što je elaborirao i što je njegova suština već je u odluci o izradi plana, a nju građani uopće ne vide. To je nešto što se rješava na razini predstavničkih tijela, što je potpuno krivo, ustvrdio je Doklešćić.

Smatra da je kolega Nikola Božić započeo priču koja je na dobrom putu kad je govorio o tome da se odluka o izmjeni GUP-a i neka prethodna rasprava dogode prije same izrade GUP-a.

Možda je čak moguće u okviru postojećih normi pronaći pukotine gdje se stvari mogu unaprijediti. Nitko lokalnu zajednicu ne sprečava da tu odluku ne da na raspravu, da to ne završi samo na nivou predstavničkih tijela. Zašto se odluka o izradi nekog plana ne bi mogla raspraviti i malo šire, a ne samo u zadanom okviru? Kad govorim o urbanističkim planovima koji se vežu za grad – jer prostorno planiranje je posebna priča, o čemu se, naravno, isto može razgovarati – meni se čini da bi ovo što se danas događa u gradu trebalo upravo tako korigirati, rekao je Duićev sugovornik.

U dijelu razgovora o tome na koji način gradovi mogu postati aktivni dionici spomenut je nekadašnji zagrebački Gradski zavod za izgradnju grada, koji više ne postoji.

Cijelo vrijeme inzistiram, i to sam pokušao čak sugerirati novoj vlasti, da grad mora postati stručno jak. Mora imati jake gradske kuće, zavode, koji će organizirati realizaciju složenih gradskih projekata –

od planiranja do realizacije. Nekad smo imali Zavod za izgradnju grada, gradski organizam koji je vodio izgradnje naselja, npr. Dugava, Jaruna, Staglišća, Malešnice... od pripreme zemljišta i komunalnog opremanja do organizacije izvedbe. Kvalitetan gradski okoliš ne nastaje 'točkastom' privatnom inicijativom, a to je naša realnost i to moramo mijenjati. Danas su druge orijentacije u urbanizmu. Nove investicije trebale bi uskladiti i doprinijeti kvaliteti života postojećeg grada, posebno u područjima bez javnog prostora i zelenila, i zaustaviti nekontrolirano širenje grada na 'ledine'. To su tek složeni projekti koji zahtijevaju multidisciplinarnu gradsku kuću koje će voditi takve projekte od komunikacije s građanima i investitorima do organizacije realizacije. Takvi gradski organizmi postoje u razvijenim europskim gradovima. Da je postojao jedan moderan Zavod za izgradnju grada, i situacija s obnovom nakon potresa izgledala bi znatno drugačije. Te gradske kuće okupljaju sva zvanja i sve dionike potrebne za realizaciju gradskih projekata - od pravnika i ekonomista koji će se baviti zemljištem i investicijama, preko sociologa koji će se baviti građanima, do arhitekata, građevinara, instalatera i svih ostalih dionika koji će realizirati 'složeni gradski projekt' prihvaćen od građana, što je uz postojanje jake profesionalne kuće i garancija da neće trajati samo jedan mandat, zaključio je Borislav Doklešić.

VANJA RADOVANOVIĆ

“Izgradnja zajednice je spor i postupan proces”

U trećoj epizodi drugog ciklusa podcasta “Prednji plan” čija je tema “Participacija i prostor” u gostili smo Vanju Radovanovića, s kojim smo razgovarali o građanskom angažmanu i participaciji, bicikliranju i hodanju, intimnom proučavanju prostora u kojem živimo, identitetu i osobitostima četvrti Trešnjevka i samom projektu mapiranja...

Vanja Radovanović završio je Elektrotehnički fakultet u Zagrebu i dulji niz godina radi u tvrtki Ericsson Nikola Tesla na mjestu senior software designera. Javnosti je poznat po svojem blogu “Nepoznati Zagreb”, koji piše od 2009., a četiri godine od poslije kreće sa Sašom Martinović Kunović i Goranom Pinterom u realizaciju projekta “Mapiranje Trešnjevke” u sklopu Centra za kulturu Trešnjevka.

Razgovor je vodio Filip Pračić, koji je na početku citirao uvodne riječi projekta “Mapiranje Trešnjevke”, kojima se građane poziva na aktivno sudjelovanje u kreiranju sadašnjeg i budućeg života i izgleda svojih kvartova te da daju svoju doprinos budućnosti Trešnjevke. Sugovornika je upitao koliko ljudi sudjeluje u aktivnostima projekta.

Stvaranje takvog projekta i okupljanje zajednice tog tipa je proces koji traje i koji se polako razvija. Na sličan se

način okupila i grupica pratitelja 'Nepoznatog Zagreba', među kojima su se razvila prijateljstva i poznanstva iz kojih je i nastalo 'Mapiranje Trešnjevke', koje je sa svojim djelovanjem zahvatilo još puno širi i raznolikiji niz akcija. Sada, nakon deset godina djelovanja, na šetnje projekta dolazi više desetaka šetača, mail lista pratitelja sadrži više od 500 mail adresa, web stranicu svakog dana pogleda više stotina posjetilaca, a Facebook profil projekta ima više od 6500 pratitelja i postovi prosječno sakupe između 1000 i 2000 pogleda, odgovorio je Radovanović.

Format šetnji je nama na projektu vrlo bitan, možda i najdraži, zbog kontakta s ljudima uživo, dodao je. Naravno, šetnje imaju i svoj planirani tijek, ali mnogo je tu i improvizacije, razgovora s ljudima, njihovih priča, informacija, iskustava iz života. Prosječni broj šetača na šetnjama je oko 35 i najviše volim kad nas toliko uđe na neko čudno mjesto, u rijetko posjećeno dvorište, slijepu ulicu u koju inače gotovo nitko ne ulazi... I onda dođu ljudi koji tamo žive, stanu uz ogradu, nagnu se s prozora, pitaju nas što trebamo, kažu – vi ste sigurno iz grada, ili možda neki investitori, hoćete li nešto rušiti i graditi? Pa ih ja pozdravim u ime grupe, predstavim nas, kažem da smo iz Centra za kulturu Trešnjevka i da nas zanimaju povijest i sadašnjost tog mjesta, kuće, ulice, kvarta. I onda se ljudi često na neki čudesan način otvore, posve im je novo da ih netko želi saslušati i ne traži ništa od njih. To je jedan od načina na koji pozivamo na sudjelovanje, izgrađujemo povjerenje. Putem interneta se puno toga može napraviti, ali kad se izađe na teren sa zainteresiranom grupom ljudi vrlo različitih profila i porazgovara sa građanima na njihovom terenu, to je posve drugačija dimenzija komunikacije, opisao je Vanja.

Spomenuo je i da se prvih godina života projekta nitko iz gradskih četvrti i mjesnih odbora nije zanimao za rad projekta, na ni jedan jedini mail nije bilo odgovoreno. Međutim, nakon promjene vlasti stvari su se uvelike promijenile, često na šetnje dolaze članovi vijeća mjesnih odbora i gradskih četvrti i vrlo su aktivni.

Nekad oni pokrenu razovor o nekoj temi, žele čuti mišljenja od drugih ljudi, a nekad mi njih ponešto pitamo, ispričao je Vanja.

JANA VUKIĆ

“Participaciju treba propisati u svim fazama”

U finalnoj epizodi drugog ciklusa na temu participacije i prostora razgovarali smo s Janom Vukić, doktoricom znanosti iz područja urbane sociologije i profesoricom na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Razgovarali smo o statusu društvenih znanosti vezanih uz proučavanje prostora, suradnji s urbanistima, sociološkim studijama, razinama građanske participacije i pulskom referendumu. Razgovor koji je vodila Tea Truta nas je naveo i na primjere dobre prakse u lokalnom kontekstu te analizu izazova u participativnim procesima.

Čini mi se da se pojavljuje misao da je participacija građana i stanovnika, odnosno općenito korisnika prostora, postala ponovno bitna. Pomalo i borbom raznih ljudi, iz nekog njihova entuzijazma, da se taj proces pokrene, i nas na stručnoj razini, kroz suradnju struka urbanizma i sociologije. U Zagrebu je napravljeno nekoliko socioloških studija koje su javno prezentirane, javno dostupne, koje su rađene baš kao participativne, a ne da budu negdje u ladici... Sada je prepoznato da bi,

barem na razini gradskih projekata, participativni proces trebao biti prisutan od početka, rekla je Jana.

Nije lako propisati participaciju, rekla je, treba ju propisati kao obavezu provođenja participativnog procesa u svim fazama – participacija nije jedna točka u nekoj izradi plana! To je proces koji mora biti tu od početka, mora postojati hodogram participativnih aktivnosti, i to je ono što vidi da bi trebalo biti propisano, što se tiče legislativnog dijela.

A što se tiče samog društva – mi moramo kontinuirano tražiti, zatijevati, jer nitko vam neće to samo dati, smatra.

Istaknula je i da naše društvo nema kulturu javnog dijaloga, samo fragmente javnosti koji međusobno komuniciraju, ali ne znamo kako to prenijeti u širi javni dijalog, poštovanje prema različitosti u mišljenju.

Razgovarale su i o referendumima, prosvjedima, investitorima i kako uključiti građane ranije u odluke o njima važnom prostoru.

Kad gledate odnose moći, a to su sve odnosi moći u društvu, onda vidite da ekonomski i politički akteri uvijek imaju puno veću moć i težina njihove odluke, želje ili potrebe će biti puno veća nego one građana. I zato je upravo participativni proces nužan i zato ne bi smjelo biti u interesu niti investitoru, nekome koji želi nešto napraviti, da ne uključi građane – nego upravo suprotno, primjerice ponekad imate situaciju u kojima su se te stvari (potrebe građana) mogle bez ikakvog problema implementirati, ali jednostavno nije nikom palo na pamet. I puno takvih protesta i problema se događa baš zato što nema tog dijaloga, odnosno otvorenosti prema lokalnoj zajednici gdje se radi, nego se jednostavno projekt ‘baci’ – evo, to ćemo tu napraviti i gotovo. E to je greška koju mi kao društvo moramo ispraviti i zato su referendumi i prosvjedi dobri u tom smislu, ali oni ne smiju biti jedini mehanizam zato što oni su jedan oblik sukoba, a ovdje treba raditi na suradnji! Ali to je zadatak svih nas, dok ne dođemo do suradnje, treba i protestirati i tražiti referendume i izlaziti u javnost s drugom stranom, dok ne dobijemo argumente za uključivanje i nekakve stvarne rezultate u tome smislu, rekla je Jana Vukić.

TIHOMIR JUKIĆ

“Naš sustav i politika obezvrijedili su urbanističku struku i planiranje čim je prostor postao roba koja ide na javnu nabavu”

U prvoj epizodi podcasta trećeg ciklusa na temu vizija razvoja gradova razgovarali smo s urbanistom i profesorom Tihomirom Jukićem.

Profesionalna djelatnost prof. dr. sc. Tihomira Jukića podjednako je usmjerena na znanstveni, nastavni i stručni rad. Osnovna tema njegova interesa i proučavanja je grad i njegova preobrazba. Godinama je bio voditelj je Kabineta za urbanizam, obnašao je dužnost prodekana za znanost na Arhitektonskom fakultetu, član je Akademije tehničkih znanosti Hrvatske i član Savjeta za prostorno uređenje Ministarstva prostornog uređenja, gradnje i državne imovine,

a četiri godine je vodio i Područni odjel Zagreb Hrvatske komore arhitekata. Razgovor je vodila Tea Truta, koja je spomenula ideju Zagreba kao metropolitanskog grada.

Kad se kaže pojam metropola, podrazumijeva se da grad ima izlaz na more i da nije granični grad. Po tim kriterijima, Zagreb to onda ne bi mogao biti. Ima više raznih definicija tog pojma. To potvrđuju i vizije razvoja velikih gradova: intencija je Pariza povezati se s oceanom u vidu metropole duž Seine: Projek Paris-Rouen-Le Havre, a London u viziji budućnosti ima veliki projekt The Thames Gateway i isto se tako planira povezati s oceanom novim prirodnim krajolikom starajući urbano-ruralni balans. Adekvatno tome, Zagreb bi mogao teoretski po toj definiciji postati metropola onog časa kad ostvari izlaz u grad Rijeku željeznicom, gospodarstvom i svim ostalim prtećim, ako je to jedan od kriterija prema kojima bi neki grad bio metropola. No i drugi elementi utječu na to: Zagreb se ne bi smio planirati kao danas u jednom malom zatvorenom uskom administrativnom prostoru, nego mora biti regionalno značajan, a uz to i globalno pozicioniran i prema ostalim velikim gradovima u okruženju: Beč, Budimpešta, Ljubljana. Uz to mora poštovati ono što je bitno za razvoj, a to su uvažavanje svih aspekata održivog razvoja, briga za stanovnike, podizanje kvalitete života, mobilnost i dobar javni prijevoz, osmišljen sustav stanovanja u koji su uključeni i stanovi za najam... I tek tada bismo po tim kriterijima mogli govoriti o gradu koji nastaje sustavno, planirano s ciljem da u budućnosti uistinu postane metropola, rekao je Jukić. To, kao izuzetak, odudara od načelnog koncepta Hrvatske kao zemlje malih gradova i naselja, a koji bi i dalje trebali poticati.

Problem planiranja kod nas je, ustvrdila je Truta, izostanak cjelovitog sagledavanja prostora.

Ključno tematizirate nestanak jakih gradskih zavoda i Urbanističkog instituta RH, koji su imali interdisciplinarne planerske timove, rekla je Jukiću.

Danas se o tome puno razgovara; bez takvih resursa i okvira rada, mogućnosti planera su sužene i, uz najbolju namjeru, mogućnosti da urbanisti uđu do kraja u probleme gradova prilično su ograničene.

Naš sustav planiranja i politika obezvrijedili su struku urbanista i planiranje prostora u cjelini čim je to postalo roba koja ide na javnu nabavu, koju za provedbene planove može raditi jedna osoba, znači potpuno suprotno od onoga što bi trebalo biti planiranje, a to je da mora postojati kontinuitet, interdisciplinarnost i znanje. Prije su gradski planerski instituti, gradski zavodi, Institut Dalmacije kao što je bio, imali dugogodišnje znanje o prostoru kojim se bave. Ne kreće se stalno iznova od nule u procesu planiranja prostora. Imali su veliko iskustvo, timove u kojima su bili i geografi, ekonomisti, sociolozi... Zalažemo se upravo za tu interdisciplinarnost, ali možda u nekom novom organizacijskom obliku. Danas je to svedeno na robu koju treba što prije obaviti, često pod utjecajem investitora ili dnevne politike i postoji jedan ružni izraz – to se zove ‘uplaniravanje’, da se nešto treba na brzinu, hitno riješiti, znači u konačnici nema onog sustavnog, dugoročnog. Tome u prilog idu i kratka izborna razdoblja od svega nekoliko godina, rekao je Jukić.

Na značajno smanjenje kvalitete planiranja prostora uvelike su, između ostalog, utjecala dva procesa. Prvi je da s povratkom privatnog vlasništva nakon 1990. godine ne postoji više svijest o prostoru, onom zajedničkom, ne postoji sloboda planiranja javnog prostora, prometa i sadržaja društvenog značaja, a druga je nepostojanje zakona o urbanoj komasaciji, što koči kvalitetniju realizaciju. Sve to prati usto i nepostojanje ili zatiranje dugoročnog planiranja, kaže prof. Jukić.

Sve je to dodatno zakomplicirao i politički sustav podjele prostora na 400 i nešto općina, 20-ak gradova. Krenite samo od Zagreba – kako nešto rješavati cjelovito kad je Zagreb sveden na prostor od Jankomirskog mosta do obilaznice u Novom Zagrebu? Nekada, 1970-ih godina, prostorni plan je imao regionalni značaj i obuhvaćao je i Zaprešić, i Samobor, i Goricu, i Sesvete, to je bio grad. Zašto? Zato što ti ljudi svoje funkcije odvijaju u Zagrebu, tu se školuju i rade; turizam i gospodarstvo su u Samoboru, proizvodnja disperzirana, znači svatko od njih imao je svoju ulogu u tom sustavu grada. I mi se moramo vratiti ‘velikom Zagrebu’, odnosno gradu i regiji, ako želimo dobiti i grad i viziju budućnosti i metropolu. A

onda riješiti unutar toga i elemente, od prometa, preko gospodarstva, do održivosti... Dakle, govorimo o gradu i njegovu utjecajnom, a ne administrativnom prostoru. Niz je stavki, dakle, sve zakomplicirao: politika prostora, loša zakonska regulativa, loša administrativna podjela... Sve je to početkom osamostaljenja 90-ih godina prošlog stoljeća utjecalo i na rasulo već spomenutih urbanističkih zavoda koji su se godinama bavili sustavnim planiranjem i imali znanje o prostoru. Naravno, treba uvažavati promjene i nove procese u prostoru, objasnio je Jukić.

Svjetla točka u svemu tome je, da iz dana u dan, jača svijest o prostoru, pripadnosti nekom prostoru i uljuđenom kvalitetnom okruženju, svijest o održivom razvoju, a odgajamo i generacije mladih kvalitetnih ljudi koje mogu nastaviti ono što smo mi nastojali promijeniti, tamo gdje smo stali.

SAŠA POLJANEC-BORIĆ

Potrebno je definirati horizonte politika

U drugoj epizodi trećeg ciklusa na temu vizija razvoja gradova razgovarali smo s dr. sc. Sašom Poljanec-Borić o razvoju turizma, devastaciji prostora, koncesijama na pomorskom dobru, socioekonomskim aspektima kulturne baštine, “hrvatskim halucinacijama”, horizontima politika, izgledu hrvatske vanjske granice i drugim temama.

Dr. sc. Saša Poljanec-Borić diplomirala je filozofiju i francuski jezik i književnost, magistrirala iz područja urbane sociologije i doktorirala iz područja ekonomije. Znanstvena je savjetnica u trajnom zvanju, autorica triju knjiga i više od sedamdeset stručnih i znanstvenih radova. Zamjenica je predsjednika Znanstvenog vijeća za turizam i prostor Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Specijalizirala se za sociologiju i ekonomiku turizma, sociologiju prostora... Razgovor je vodio Marin Duić, koji ju je zamolio da se osvrne na pitanja razvoja prostora i naslijeđe nacionalnog identiteta, a upitao ju je i zašto se, primjerice, Slovenija bolje brendirala.

Razvoj prostora, razvoj identiteta i općenito razvoj društva ovisi o sinergiji više vrsta nacionalnih politika. Problem je kod nas što mi sami unutar institucija ne definiramo horizonte politika. Kad pogledate Hrvatsku zakladu za znanost, ona raspisuje natječaj, a da ne definira horizont. Ako idete na natječaj u Europskoj uniji, idete na 'Horizon 2020' ili sad već na 'Horizon 2030' ili imate nekakve vremenske odsjeke unutar kojih se neke teme same po sebi nameću. Ne može se raspisivati natječaj za dodjelu projekata, a da nije jasan horizont natječaja. Dakle, ako institucije imaju horizont održivosti, ako imaju da je horizont da je pomorsko dobro 'res communem omnium' ili 'res extra commercium', onda koncesijske politike i neke druge prostorne politike koje se na njega primjenjuju moraju podrediti tom načelu. Znači, informiranost institucija o horizontima u kojima djeluju ključna je stvar, rekla je Saša Poljanec-Borić.

Ako želimo biti europska država, moramo popraviti kulturnu baštinu i održavati ju, moramo staviti u funkciju institucije Republike koje to omogućavaju i ne možemo govoriti da je spomenička renta parafiskalni namet dok nemamo alokaciju u budžetu koja zamjenjuje prihod od spomeničke rente, smatra Duićeva sugovornica.

Kad je alokacija u budžetu u visini spomeničke rente, onda ju možeš ukinuti. Dakle, to fragmentirano interpretiranje stvarnosti, to nerazumijevanje sinergije pojedinih politika koje se mjere u prostoru i u mreži naselja, to je problem koji će u generaciji koja dolazi postati politički problem. I netko će to morati artikulirati. Mi stariji to smo načeli, borili se s tim kako smo znali i umjeli i o tome pisali, a nove će generacije morati imati prostorni plan države koji je razvojan, koji stvara alokacije, koji omogućava obnovu mreže naselja i na kontinentu koji limitira ekspanziju, urbano razlijevanje, ako je kontekst horizont održivosti koji sprečava zagađivanje, koji omogućava zelenu tranziciju i, na koncu konca, koji omogućava transparentniji rad institucija, zaključuje Poljanec-Borić.

MIRAN GAJŠEK

Planiranje u tržišnoj ekonomiji jest moguće, ali na drugi način

U trećoj epizodi trećeg ciklusa o viziji razvoja gradova razgovarali smo sa slovenskim kolegom Miranom Gajšekom, voditeljem odjela za prostorno uređenje Grada Ljubljane, koji nam je govorio o "Viziji razvoja Ljubljane 2025", na čijoj implementaciji kontinuirano radi od 2007. godine, kada je slovenska metropola doživjela novi moment urbanog razvoja.

U vrlo zanimljivom razgovoru, koji je vodio Luka Krstulović, kolega Gajšek osvrnuo se i na teme tranzicije, tržišnog planiranja, planiranja u EU, usporedbe Hrvatske i Slovenije te na vječno pitanje urbanizma – odnos struke i politike.

Grad Ljubljana je s devet privatnih partnera osmislio međunarodni urbanistički natječaj za javno privatno Partnerstvo Šmartinska, gdje je svojedobno bio logistički centar, Blagovno transportni center, za Jugoslaviju i još jedan dio Europe, dakle veoma bitno prometno čvorište. Budžet je bio 1,4 milijuna eura, s time da je Grad dao trećinu, a dvije trećine izdvojili su

privatnici. Nije lako dobiti toliko novca od privatnika samo za natječaj, ali mi smo to izveli, potpuno transparentno i na najvišoj mogućoj stručnoj razini. Napravili smo, ustvari, ono osnovno za promjene i dopune prostornog plana. I nije bilo spekulacija. Tamo su sada Kristalna palača i Ikea, a BTC je počeo graditi park, ispod kojeg neće biti garaža, a mogla bi biti. Nešto smo, eto, ipak uspjeli napraviti. BTC je najvruća točka, tamo je mnogo trgovina i automobila. Znači, polako smo počeli s provedbom održivog razvoja, koji je često samo rečenica, a ništa, ustvari, nije održivo, rekao je Gajšek.

Budući da je Grad investirao zapravo u vlastite projekte, da je bio developer, Krstulović ga je pitao kako su to uspjeli postići.

Svake godine u proljeće odlazimo u Cannes na Azurnoj obali, na MIPIM, najveći sajam nekretnina na svijetu. Tamo smo naučili zašto Grad mora biti developer ako je on vlasnik i ako je riječ o javno-privatnom partnerstvu njega, države i privatnika. I za privatnike često osmislimo neku temu; dogradonačelnik Janez Koželj uvijek je art-direktor... Želim reći da treba uvijek gledati što se radi i dobro je ići na Azurnu obalu. Mi doista ondje radimo. Odlazimo tamo kako bismo učili i vidjeli što rade drugi i kako to funkcionira. Točno je i da nije svako javno-privatno partnerstvo dobro ili uspješno, ali zato treba učiti. To je stalni zadatak, istaknuo je Gajšek i zaključio je da je prostorno planiranje u tržišnoj ekonomiji moguće, ali na drugačiji način.

NIKOLA BOJIĆ

“Potrebni su nam modeli mišljenja za svijet koji je agresivno nestabilan”

U završnoj epizodi trećeg ciklusa “Vizije razvoja gradova” razgovarali smo s Nikolom Bojićem, dizajnerom, edukatorom i istraživačem međuodnosa prostora, tehnologije i budućnosti. Pridruženi je istraživač na MIT-u, diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je završio studij povijesti umjetnosti i informacijskih znanosti, a poslijediplomski studij završio je na Graduate School of Design Sveučilišta Harvard. Njegovi su projekti izlagani u inozemstvu, među ostalim i na Milanskom trijenalu, Venecijanskom bijenalu, Bijenalu u Taipeiju... Radi na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Trenutno završava doktorski rad pod nazivom “Prostorno planiranje u Hrvatskoj od 1955. do 1975. i Lefebvreova teorija proizvodnje prostora”.

S Nikolom smo razgovarali o povezanosti umjetnosti i tehnologije, fascinantom istraživanju arhitekta Branka Petrovića, jugoslavenskim prostornim praksama i

futurološkom razmišljanju, suradnji s filozofom Brunom Latourom i mnogim drugim temama. Gdje je danas vizionarstvo?

Je li budućnost paralizirana distopijskom vizijom ekološke kataklizme? Ovo su neka od pitanja o kojima se diskutiralo. Razgovor je vodio Filip Pračić. Zanimalo ga je kako pristupiti temi planiranja u hiperumreženom svijetu rapidnih promjena i nepredvidivog razvoja.

Čini mi se da smo ispustili, napustili, likvidirali prvo institucije, drugo obrazovnu sferu, treće praktičnu sferu, ali nismo samo mi tome krivi; naprosto, i vrijeme se promijenilo, budimo iskreni, i jednostavno ne postoji više planiranje, odnosno planiranje kao takvo nekakav je antikvitet. Način mišljenja u perspektivi više ne postoji, možda niti ne može postojati, nisam siguran da bih zagovarao nužnost postojanja 30-godišnjeg prostornog planiranja iz, trenutno, ove pozicije. Ako se referiramo na prostorno planiranje iz 60-ih godina, to se radilo o 30-godišnjim planovima. Tridesetogodišnjim! Iz ove perspektive već dijeljenje Doodle-a ili Google kalendara postaje zahtjevan zadatak. Nije se promijenio samo naš odnos prema prostoru, već i prema vremenu, tj. različitim vremenskim trajanjima, gustoćama i perspektivama.

Filip se na to nadovezao rekavši da 2018. godine nitko nije mogao predvidjeti rasplet u iduće tri, četiri godine, aludirajući na to da je spomenuo nemogućnost dugoročnosti planiranja.

Apsolutno. Upravo zato da se opet na trenutak vratimo na prostorno planiranje, dakle govorimo o planiranju Jadrana, ne samo jadranskim projektima, nego generalno, koje je počelo prije južnog i gornjeg Jadrana, koje je spektakularan zahvat, organizacijski, strukturalno, intelektualno, planerski... Što se događa u Francuskoj u tom trenutku, dakle 60-ih, to je referentno za naše iskorake. Međutim, ako to promatramo iz današnje perspektive, ono što je zaista vrijedno i važno su modeli koji su se dogodili na prijelazu u 70-e godine, koji su apsolutno avangardni, spekulativni, provokativni, nadriznanstveni, kvazikibernetički, izmaknuti iz arhitekture, iz urbanizma, iz znanosti u nešto što je nesigurno, nejasno i, zapravo, otvara moguće

interpretacije onoga što se može dogoditi. Nepravilno, savinuto, fragmentirano vrijeme otvara situacije u kojima je moguć pad sovjetskog drona na Jarun, u kojoj jedan virus može metastazirati na planetarnoj razini, u kojoj emisija stakleničkih plinova ili karbonski otisak može prijeći granicu i čitav planet baciti u ireverzibilnu situaciju. Takva stanja u kojima smo se mi našli nisu rješiva 30-godišnjim planovima. Istodobno, takva su stanja planetarna, a ne ona u kojima se našao teritorij Republike Hrvatske ili teritorij unutar schengenskog prostora, teritorij unutar Europske unije. Dakle, govorimo o naturaliziranom izvanrednom stanju, a povratak u normalu nije na vidiku. U ovom kontekstu, iz koje točke uopće možemo misliti i planirati budućnost?, zapitao je Bojić.

URBANISTIČKA SEKCIJA

S ciljem reanimacije Urbanističke sekcije u postpandemijskom periodu, DAZ je pozvao sve zainteresirane da se uključe u njezin rad. Urbanistička sekcija DAZ-a zamišljena je kao horizontalna, inkluzivna i interdisciplinarna platforma, te su stoga pozvani urbanisti, ali i zainteresirana stručna javnost te članovi drugih strukovnih organizacija koji prepoznaju interes unutar urbanističkih tema i pitanja prostornog planiranja. Sekcija za urbanizam zamišljena je kao radna grupna čija je svrha problematiziranje, kritiziranje te produkcija znanja vezanih za urbanizam i prostorno planiranje. Ključan dio njenog okvira djelovanja svakako je i (horizontalna) edukacija usmjerena prema članovima struke međusobno, ali i obrazovanje usmjereno prema široj javnosti.

Cilj rada Sekcije je: uspostavljanje DAZ-a kao mjesta javnog predstavljanja i valoriziranja djelovanja arhitekata i urbanista; organiziranje stručnih rasprava i stručnog usavršavanja te predstavljanja projekata i planova; pozicioniranje DAZ-a kao medijatora prostornih problema i pitanja između autora i javnosti; senzibiliziranje stručne i šire javnosti za urbanizam i prostorno planiranje te promicanje važnosti planiranja prostora. Dosadašnji rad sekcije bavio se aktualnim projektima, temom urbanog zdravlja i vizijama razvoja prostora, a u ovoj godini nastavljamo s aktualnim temama izmjena zakona o prostornom uređenju, prijedloga zakona o pomorskom dobru, javnih prostora za pješake i urbanom opremom grada, slučaju bloka Martićeve i mnogim drugim temama.

1 URBANISTIČKA SEKCIJA

Osnivački sastanak (26. svibnja 2022.)

Na inicijalnom sastanku raspravljali smo o ulozi strukovnih organizacija kao kritičkih i zagovaračkih sudionika u razgovoru o prostoru, ali raspraviti ćemo i o potencijalu istraživačkog i nezavisnog stručnog djelovanja putem takvih organizacija. Također, sa zainteresiranima smo htjeli započeti s uvodom u konstruktivan razgovor o stvarnosti prostora koji bi u daljnjem radu Sekcije formirao njezinu agendu i polja djelovanja. Urbanistička sekcija DAZ-a zamišljena je kao horizontalna, inkluzivna i interdisciplinarna platforma, te su stoga bili pozvani urbanisti i zainteresirana stručna javnost, ali i članovi drugih struka i strukovnih organizacija koji prepoznaju interes unutar urbanističkih tema.

2 URBANISTIČKA SEKCIJA

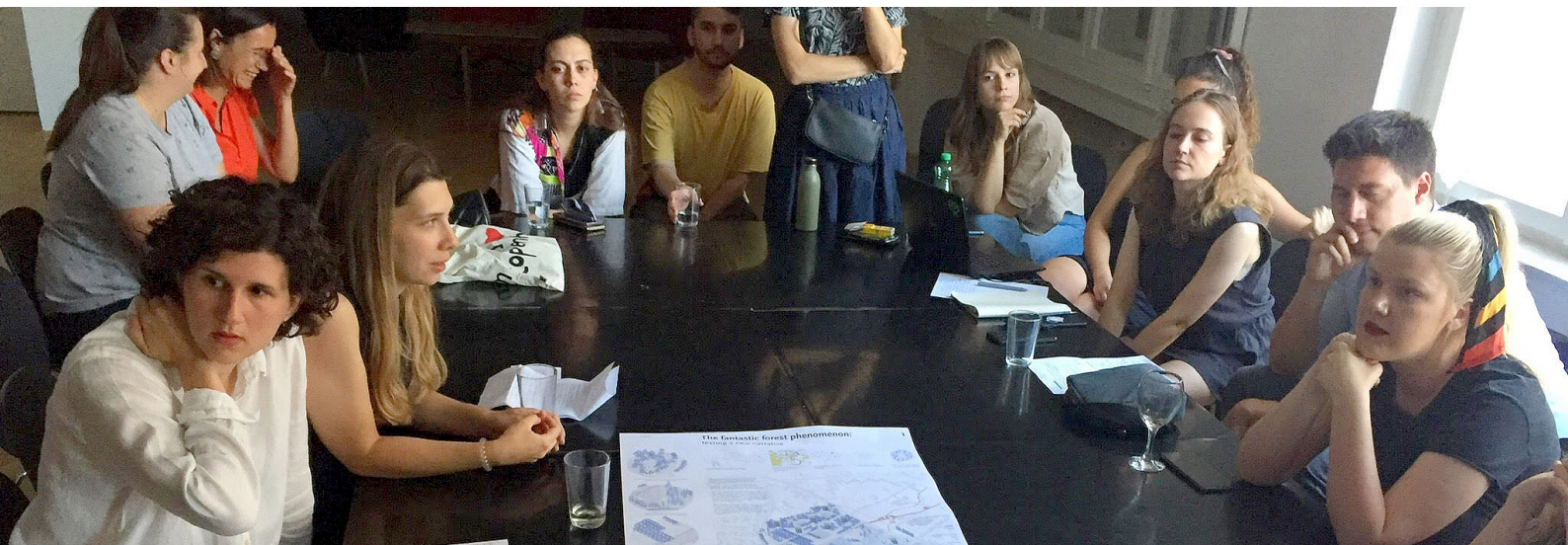
Fenomen fantastične šume i UPU Lušćić-centar (30. lipnja 2022.)

Transformacija zapuštene brownfield zone vojarne Lušćić planirana je GUP-om, uz obvezu natječaja i stručnih podloga, a Grad Karlovac odlučio je provesti međunarodni European natječaj, na kojem su autorice osvojile prvu nagradu. UPU Lušćić-centar rezultat je suradnje Grada Karlovca, Savjetodavnog tijela Europeana, autorica natječajnog rada i stručnog izrađivača, a u procesu je izrađena i demografsko-sociološka stručna podloga te je, neovisno o zakonskoj proceduri, uvedena i dodatna participacija putem javne tribine, čiji je rezultat velika uključenost javnosti i značajan broj prihvaćenih prijedloga. Čitav ovaj kompleksni proces trajao je između tri i četiri godine, a u tijeku je provedba, izrada projekata pojedinih zahvata i priprema natječaja za kapitalne objekte. S obzirom na njegovu aktualnost, kao i kompleksnost procedure od početka do provedbe, natječajni rad Fenomen fantastične šume i njegova implementacija u UPU Lušćić-centar predstavili su izvrstan case-study za našu Sekciju, a kritički osvrt na ovaj proces pružile su nam

autorice natječajnog rada, kao i predstavnici stručnog tima izrađivača urbanističkog plana uređenja, koji će nam se pridružiti na sastanku Sekcije.

Prvonagrađeni rad The Fantastic Forest Phenomenon implementiran je u Urbanistički plan uređenja (UPU) Lušćić-centar, koji je izradila tvrtka Urbanistica d.o.o. iz Zagreba u suradnji s autorskim timom, a službeno je donesen u veljači 2022. godine. UPU Lušćić-centar je rezultat suradnje Grada Karlovca, Savjetodavnog tijela Europeana, autorica natječajnog rada i stručnog izrađivača, a kroz participativni proces uključeni su i brojni drugi stručnjaci, kao i šira javnost. Čitav projekt (natječajni rad + implementacija u UPU) ušao je u finale nagrada New European Bauhaus u kategoriji Rising stars. Urbanistički je plan stupio na snagu i upravo se provodi kroz projekte Grada Karlovca na području Lušćića (infrastruktura, škola, vrtić i sl.).

Autorice natječajnog rada The Fantastic Forest Phenomenon: Hana Dašić, mag. ing. arch., Iva Erić, mag. ing. arch., Jana Horvat, mag. ing. arch., Ria Tursan, mag. ing. arch. / Stručni tim urbanističkog plana uređenja Lušćić-centar: Urbanistica d.o.o. – Nikola Adrović, mag. ing. aedif., Luka Krstulović, mag. ing. arch., Vilma Stopfer, mag. ing. prosp. arch., Jasminka Pilar-Katavić, dipl. ing. arh. / Stručni suradnici iz drugih područja: dr. sc. Jana Vukić, prof. soc., mr. sci. Rafaela Kovačević Pašalić, dipl. ing. geog.

3 URBANISTIČKA SEKCIJA

URBANISTIČKA SEKCIJA 3: Vizije prostornog razvoja grada (27. listopada 2022.)

U sklopu rane participacije vezane uz izmjene i dopune GUP-a Zagreba i GUP-a Sesveta, Društvo arhitekata Zagreba provelo je prikupljanje pisanih prijedloga koji su predani Zavodu za prostorno uređenje Grada Zagreba. Rasprava je bila zamišljena kao dijalog s pripadnicima stručne javnosti, članovima strukovnih udruga te članovima akademske zajednice. Stručna javnost bila je pozvana na sudjelovanje u dvojakoj ulozi: osobe sa stručnim kompetencijama temeljenima na projektantskoj i urbanističkoj praksi dale su vrijedne smjernice kako za izmjenu postojećih, tako i za oblikovanje vizije novih planskih dokumenata, a stručne osobe koje su aktivno uključene u projektiranje, odnosno provedbu prostornih planova iznijele su iskustva dvojnog tumačenja odredbi za provedbu planova te uočenih nedostataka i neusuglašenosti u planovima. Prikupljena su 82 prijedloga, a postavljena pitanja odnosila

su se na (1) probleme u prostoru koje omogućavaju sadašnji planovi koji su na snazi, (2) probleme u tumačenju i provedbi planova i (3) vizije budućeg prostornog razvoja grada.

Na trećem sastanku Urbanističke sekcije DAZ-a odlučili smo se posvetiti analizi i raspravi prijedloga vezanih upravo za treću točku: vizije budućeg prostornog razvoja grada! Koje su vizije predlagane i kako kao struka gledamo na budućnost u vidu zelene i digitalne tranzicije urbanog planiranja? Postoje li i dalje – u povijesnom momentu nakon kraja velikih narativa – ekonomske, ekološke i humanističke vrijednosti koje baštinimo kao kolektivne? Izostaju li stratejske razine planiranja i jesmo li u 21. stoljeću dovoljno hrabri po pitanju urbanističke mašte i odvažnosti?

4 URBANISTIČKA SEKCIJA

URBANISTIČKA SEKCIJA 4: Urbano zdravlje (1. prosinca 2022.)

Četvrti sastanak urbanističke sekcije posvetili smo utjecaju grada na zdravlje ljudi. Bitnost ove teme očituje se u danas dobro istraženom utjecaju okoline na zdravlje ljudi, koji proizlazi iz činjenice da većini ljudi na Zemlji primarnu okolinu čini upravo grad. Naša svakodnevica sastoji se od interakcije s ulicama, prometom, ljudima koje susrećemo i mjestima na kojima provodimo vrijeme, a svaka od tih interakcija – kumulativno tijekom života – čini bitnu odrednicu našeg zdravlja. Okolina je zdrava u onoj mjeri u kojoj stanovnicima dopušta da te svakodnevne aktivnosti obavljaju na način koji unapređuje tjelesno i mentalno zdravlje, a da je to istovremeno održivo prema resursima našeg planeta.

Kao gost predavač na sastanku Sekcije pridružio nam se Janko Večerina. Po struci liječnik, Večerina se još tijekom studija počinje zanimati za utjecaj svakodnevice u gradovima na zdravlje njegovih stanovnika. Razrađuje teme “zdravog urbanog planiranja” i “prometnog zdravlja” te istražuje njihov utjecaj na gradski okoliš, gospodarstvo i učinkovitost. Nakon dvije godine rada u području hitne medicine, uvida još veću potrebu za prevencijom u vidu djelovanja u konvencionalno “nemedicinskim” područjima te se zapošljava na Katedri za socijalnu medicinu i organizaciju zdravstvene zaštite, gdje radi kao asistent. U svojem se djelovanju aktivizmom, zagovaranjem i stručnim radom zalaže za gradove koji stvaraju zdraviju životnu okolinu te potiču svoje građane na zdravije svakodnevne navike. Predsjednik je udruge Sindikat biciklista i član suportivnog centra Hrvatske mreže zdravih gradova.

IZLOŽBE U DAZ-U

Tijekom 2022. godine održano je nekoliko digitalnih izložbi u velikoj dvorani DAZ-a. DAZ poziva svoje članove da prijave izložbe radova i u 2023. godini. Prostor će biti ustupljen arhitektima, urbanistima te likovnim, konceptualnim i multimedijalnim umjetnicima koji u svojem radu tematiziraju prostor u širem smislu. Radovi se izlažu kao digitalni materijali na ekranima u velikoj dvorani DAZ-a, što otvara raznolike mogućnosti sadržaja: to mogu biti realizirani i neostvareni projekti, arhitektonske skice i crteži, reprodukcije likovnih radova, spekulativni projekti, videouradci, fotografije...

Izložba SINERGIJA (17. – 24. ožujka 2022.)

Katedra za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu (KUPPPA) i Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta osmislili su digitalnu izložbu pod nazivom “Sinergija”. Događaj je uključivao digitalnu izložbu studentskih radova te promociju digitalne publikacije. Digitalnom su izložbom prezentirani radovi studenata Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nastali na vježbovnim kolegijima Studio III – Prostorno planiranje (u zimskom semestru) i Studio IV – Pejzažna arhitektura (u ljetnom semestru) u sklopu preddiplomskog studija arhitekture i urbanizma te na paralelnoj radionici vježbovnih kolegija Studio IV – Pejzažna arhitektura (preddiplomski studij arhitekture i urbanizma) te Projektiranje – Industrijski dizajn 6 i Projektiranje – Vizualne komunikacije 4 (preddiplomski studij dizajna) u ljetnom semestru akademske godine 2020./2021.

Izložba i predavanje KULTURA STANOVANJA U VELIKOJ GORICI (13. – 17. lipnja 2022.)

U lipnju je otvorena gostujuća izložba “Kultura stanovanja u Velikoj Gorici”, koja je dio izložbeno-istraživačkog projekta Galerije Galženica (POUVG) pod nazivom “Moderni grad – arhitektura i urbanizam Velike Gorice”. Autorica koncepcije izložbe je Antonia Vodanović. Kustosice izložbe su Kristina

Vujica, Antonia Vodanović i Ivana Haničar Buljan. Izložba je obrađivala temu individualnog i kolektivnog stanovanja u Velikoj Gorici te je podijeljena u dva segmenta. Prvi dio bavio se kulturom stanovanja kroz izabrane primjere velikogoričkih kuća arhitekta Stjepana Planića, važnog protagonista prijeratne i poslijeratne izgradnje na području Velike Gorice, gdje je realizirao veći broj privatnih obiteljskih kuća u Zagrebačkoj ulici i u okolici grada, kao i objekte društvene namjene te naselje za individualno stanovanje. Drugi dio izložbe obrađivao je temu izgradnje velikogoričkih stambenih naselja. Naime, sve do završetka Drugog svjetskog rata Velika Gorica zadržava strukturu poluurbanog longitudinalnog naselja koje se formira izgradnjom obiteljskih kuća uz glavnu Zagrebačku ulicu, okruženu velikim poljoprivrednim zemljištima koja će se od pedesetih godina do danas urbanizirati gradnjom novih stambenih naselja.

U sklopu izložbe, predavanje pod nazivom “Stambeno naselje Gorica III – Galženica jug” održala je arhitektica Hrvojka Paljan, autorica zgrade Doma kulture Galženica u Velikoj Gorici, kao i tamošnjeg Trga Stjepana Radića te urbanističkog rješenja velikogoričkog naselja Gorica III – Galženica jug. Tijekom predavanja prezentirala je arhitektonsko-urbanistički razvoj tog naselja, sa stanogradnjom, javnim i zelenim površinama te kulturnim sadržajima.

Pri projektiranju naselja vodila se postulatima tzv. urbane sociologije i njemačkim uzorima planiranja grada, promišljajući prostor kao mjesto susreta, društvene interakcije i socijalizacije njegovih stanovnika.

Digitalna pop-up izložba studentskih radova ISTOČNI NOVI ZAGREB (2. studenog 2022.)

Katedra za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu (KUPPPA) i Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta osmislili su digitalnu pop-up izložbu uoči obilježavanja Svjetskog dana urbanizma (8. studenog). Predstavljeni su studentski radovi idejnih pejzažnih rješenja javnog prostora istočnog poteza novog Zagreba.

Izložba radova DOCEXDOCE (17. prosinca 2022.)

DAZ je ugostio i jednodnevnu izložbu radova hrvatskih studentskih timova s natjecanja DOCEXDOCE. Dvanaestosatno natjecanje za studente arhitekture iz cijele Europe pod nazivom DOCEXDOCE održava se online, a studenti se mogu prijaviti u timovima od dva do četiri člana. Zagreb je ove godine imao svoju ambasadu, gdje su studenti mogli sudjelovati i uživo. Ukupno je na natjecanju sudjelovalo više od 20 timova iz Hrvatske.

BOOKCLUB

Seanse čitanja zanimljivih eseja, odlomaka iz knjiga ili zapisa predavanja namijenjene su svim knjiškim moljcima i entuzijastima teorije struke i srodnih područja. Smisao je knjiškog kluba razvoj diskursa i poticanje rasprave o bitnim globalnim i lokalnim temama arhitektonske struke i prostornih praksi u širem smislu.

BOOKCLUB Vol. 1

Douglas Murphy: Arhitektura neuspjeha (17. svibnja 2022.)

U prvom okupljanju knjiškog kluba razmatrali smo tekst "Virtualizam" iz knjige "Arhitektura neuspjeha" autora Douglasa Murphya. Knjiga, koju je 2012. godine objavila izdavačka kuća Zero Books, pripovijeda o arhitekturi željeza i stakla 19. stoljeća te njezinu dugom i snažnom utjecaju na modernistički pokret i kulturu. U devetom poglavlju, pod nazivom "Virtualizam", autor razmatra utjecaj računalnih tehnologija i virtualne sfere na arhitektonsku praksu, komentirajući kako teorijske utjecaje tako i stvarne implikacije koje su navedene pojave imale na produkciju prostora.

Douglas Murphy je autor, arhitekt i akademik s prebivalištem u Londonu. Piše za širok raspon publikacija o arhitekturi, umjetnosti, politici i kulturi, a predaje na arhitektonskim školama diljem Europe.

BOOKCLUB Vol. 2

Failed Architecture (9. lipnja 2022.)

Na drugoj seansi knjiškog kluba ostali smo fokusirani na temu propasti i neuspjeha, ovaj put u formi kratkih tekstova sada već legendarnog bloga "Failed Architecture". Otvarajući nove poglede na izgrađeno okruženje, Failed Architecture (FA) nastoji povezati arhitekturu sa stvarnim svijetom te istražiti njezino značenje u suvremenom društvu. FA pruža inkluzivnu platformu za kritički urbani diskurs, potaknut nekonvencionalnim narativima i međunarodnom mrežom suradnika. Arhitektura i dalje propada zato što smo zapeli u globalnom ekonomskom sustavu koji iznad svega ostalog stavlja profit, reproducirajući društvene i političke uvjete koji potkopavaju ljudsku kontrolu nad svojim izgrađenim okolišem. U međuvremenu, arhitektonski mediji svode oblikovanje društva tek na spektakularnu sliku. Kao rezultat toga, javnosti preostaje samo plitko razumijevanje onoga što arhitektura jest i što ona može biti. "Failed Architecture" izaziva dominantne prostorne trendove i istražuje alternativne stvarnosti, posežući daleko izvan znanja i mreže arhitektonске zajednice, uvijek ostajući predan ideji da se arhitektura tiče socijalne i klimatske pravde, pop-kulture i subkulture, reprezentacije i mašte, i svega onoga što se događa nakon izgradnje zgrade.

BOOKCLUB Vol. 3

Constantinos Doxiadis: Priznanja jednog zločinca (20. listopada 2022.)

Na trećoj seansi knjiškog kluba čitali smo poglavlje “Priznanja jednog zločinca” iz knjige “Grad i čovjek” grčkog arhitekta i urbanista Constantinos Apostolou Doxiadis. Doxiadis je poznat kao vodeći arhitekt masterplana Islamabada, tvorac plana preobrazbe Detroita i član tima postpotresne obnove Skoplja, a proslavio se kao otac ekistike – znanosti o ljudskim naseljima. Iako nekoć utjecajan teoretičar urbanizma, Doxiadisov utjecaj nakon njegove smrti blijedi i postupno nestaje. U spomenutom poglavlju “Priznanja jednog zločinca” Doxiadis na simpatičan i sustavan način iznosi svoju listu top 6 planerskih zločina, a na nama je da čitanjem i diskusijom pokušamo kontekstualizirati njegovu dijagnozu u suvremenom kontekstu.

BOOKCLUB Vol. 4

Byung-Chul Han: Društvo pregorijevanja (8. prosinca 2022.)

Na posljednjoj seansi knjiškog kluba 2022. Godine adventsko smo ludilo ublažili sada već proslavljenim kulturološkim esejom “Društvo pregorijevanja” njemačko-korejskog filozofa Byung-Chul Hana. Budući da stres i iscrpljenost nisu samo osobna iskustva nego i društveno-povijesni fenomeni, Byung-Chul Han tumači širenje bolesti koje variraju od depresije do poremećaja pozornosti i osobnosti kao nemogućnost upravljanja negativnim iskustvima u doba koje karakteriziraju pretjerana pozitivnost i univerzalna dostupnost ljudi i dobara. Osuđujući svijet u kojem svaki negativan odgovor može dovesti do daljnjeg obespravljenja, autor se oslanja na književnost, filozofiju te društvene i prirodne znanosti kako bi istražio fenomen pregorijevanja u kasnokapitalističkim društvima. Naš je zadatak na ovoj seansi knjiškog kluba bio kontekstualizirati njegove teze kroz prizmu arhitektonske prakse i produkcije.

KNJIŽEVNE PROMOCIJE

U 2022. godini u sklopu DAZ-ova programa održane su dvije promocije knjiga. U vremenu izumiranja tiska, podrška izdavačke djelatnosti u vidu književnih promocija predstavlja bitnu i vrijednu gestu. Knjige o arhitekturi, kao bitan dio strukovnog znanja i ideja, dio su kulturne baštine i kao takve su važne za očuvanje naše kulture i povijesti.

PROMOCIJA KNJIGE “Plitvička jezera – stoljeće izgradnje” dr. sc. Martine Ivanuš (2. lipnja 2022.)

U svibnju je održana promocija knjige “Plitvička jezera – stoljeće izgradnje” autorice Martine Ivanuš. Knjiga donosi iscrpan i pionirski pregled izgradnje od kraja 19. do kraja 20. stoljeća na prostoru današnjeg Nacionalnog parka Plitvička jezera. Naglasak je na urbanističkim zamislima i arhitektonskim prijedlozima od razdoblja historicizma i protomoderne sve do moderne i afirmacije internacionalnog stila u 20. stoljeću, a glavna joj je preokupacija odrediti odnos urbanizacije, urbanističkih i arhitektonskih projekata prema jedinstvenoj prirodnoj sredini. Knjiga donosi vrhunske realizacije hrvatskih arhitekata i uključuje ih u povijest europske arhitekture 20. stoljeća. O knjizi su na promociji govorile dr. sc. Snješka Knežević, dr. sc. Jelena Skorup Juračić, dr. sc. Tamara Bjažić Klarin i autorica dr. sc. Martina Ivanuš.

PROMOCIJA KNJIGE “Kako Zagreb izranja iz sna” Tomislava Pletenca (11. studenog 2022.)

U studenom je održana promocija knjige “Kako Zagreb izranja iz sna” autora dr. sc. Tomislava Pletenca, a razgovor s autorom moderirala je dr. sc. Silva Kalčić.

Sandra Uskoković napisala je u recenziji: “U knjizi ‘Kako Zagreb izranja iz sna’ autor u središte zanimanja postavlja pojedine građevine koje ilustriraju isprepletenost fizičkog prostora s društvenim kontekstom u kojem je takav prostor nastajao. Iščitavajući život tih prostora, autor nam daje uvid u neke od elemenata koji stvaraju postsocijalističko odnosno tranzicijsko društvo. Dislokacija, fragmentacija i diskontinuitet temeljni su pojmovi na koje autor nailazi istražujući gradske prostore: Importanne centar, Muzej suvremene umjetnosti, spomenike Oltar domovine, Zid boli i Spomenik domovini, Varšavsku ulicu i Trg žrtava fašizma. Kraj knjige umjesto zaključka donosi analizu posljedica potresa koji je, osim zgrada, pogodio društvo. Pukotine na kućama tako su ujedno i pukotine u društvenom tkivu Zagreba. Pitanje hoće li krenuti sanacija tih pukotina društva ostaje otvoreno. O sanaciji društva ovisit će i sanacija fizičkog prostora Donjeg grada.”

NOVI EUROPSKI BAUHAUS

U Društvu arhitekata Zagreba početkom 2022. održano je predstavljanje planova i aktivnosti Nacionalne platforme Novog europskog Bauhausa, čiji smo partner uz UHA-u i HDD te koordinatora REGEA-u i osnivače Ministarstvo kulture i medija i Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Prezentacija i razgovor s arhitektom Markom Zlonogom (REGEA) bila je uvod u temu za članove našeg Društva te poziv svim zainteresiranim članovima i simpatizerima na prijavu za sudjelovanje u radnom tijelu DAZ-a posvećenom Novom europskom Bauhausu. Novi europski Bauhaus obogaćuje europski zeleni plan kulturnom i kreativnom dimenzijom te pokazuje kako održive inovacije mogu konkretno pridonijeti pozitivnim iskustvima u našem svakodnevnom životu. Projektom se nastoji ubrzati transformacija raznih gospodarskih sektora, među kojima je i građevinarstvo, kako bi se svim građanima omogućio pristup robi koja je kružna i s manjim emisijama ugljika.

Nacionalna platforma NeB-a – REGEA / Marko Zlonoga (14. travnja 2022.)

Marko Zlonoga nastupio je u ime Regionalne energetske agencije Sjeverozapadne Hrvatske (REGEA), kojoj je povjereno operativno vođenje i koordiniranje aktivnosti nacionalne platforme Novog europskog Bauhauusa. Zlonoga je radio u nekoliko projektnih ureda na poslovima arhitektonskog projektiranja i urbanističkog planiranja, uglavnom na projektima s naglaskom na energetske učinkovitost javnih i stambenih zgrada te na energetske obnovi. Kao energetske certifikator provodio je energetske preglede i izrađivao energetske certifikate za zgrade različitih namjena i veličina po cijeloj Hrvatskoj. Dio je REGEA-ina tima od 2019., gdje radi na projektima svih razina, od lokalne, regionalne i nacionalne do europske, vezanim za urbanizam, zgrade, mobilnost i ostale teme održivog integriranog urbanog razvoja.

RADNA GRUPA

Novi europski Bauhaus

(inicijalni sastanak 6. svibnja 2022.)

Na inicijalnom sastanku primarna je ideja bila međusobno upoznavanje, dogovaranje ritma aktivnosti i otvaranje raznih tema koje imamo na umu. Kao jedna od prvih predložen je draft report dvaju europskih odbora – Odbora za industriju, istraživanje i energetiku (Committee on Industry, Research and Energy) te Odbora za kulturu i obrazovanje (Committee on Culture and Education). Grupa je zamišljena da bude horizontalnog karaktera i u njoj se potiče svaki pojedinačni doprinos, prijedlog i ideja kako bi se generirao sadržaj. Prvih nekoliko sastanaka služilo je upravo sakupljanju tema i određivanju potencijalnih smjerova djelovanja. Krajnji je cilj radne grupe da s vremenom producira konkretne zaključke, provedbene ideje i načine implementacije inicijative Novog europskog Bauhauusa u okviru naše lokalne arhitektonske struke.

RADNA GRUPA

Novi europski Bauhaus

(drugi sastanak: 23. lipnja 2022.)

Na drugom sastanku radne grupe raspravljalo se o ideji suradnje s Gradom (vijećima gradskih četvrti, odnosno mjesnim odborima), o tome da mu se pomaže s provedbom suvislih projekata, kao i da mu se prezentiraju istraživanja kao bazi za buduće (planirane) projekte. Zaključeno je da je jedna od krovnih tema unutar koje se može djelovati “NEB in multidisciplinary design”. Postavilo se pitanje provodimo li edukacijsko-istraživačke aktivnosti ili projekte koji bi bili (fizički) izvedeni, te koje su skupine s kojima želimo komunicirati – vijeća gradskih četvrti, mjesni odbori? Udruge? Struka unutar sebe? Ili je to šira javnost? Ukazalo se na problem komunikacije sa širom javnosti tj. krajnjim korisnicima (metoda ispitivanja javnog mišljenja). Također, postoji i problem komunikacije unutar struke i među strukama (interdisciplinarnost). Lociran je i problem nedostatka teorije, odnosno znanstvenog rada koji se bavi detaljnom analizom prakse tj. proizlazi iz nje (raskorak istraživačke aktivnosti i arhitektonske prakse). Otvorilo se pitanje stambenih zgrada i energetske tranzicije, pitanje problema energetske tranzicije postojećih stambenih zgrada te pitanje kulture stanovanja u smislu tretmana zajedničkih prostora zgrada (povratak osjećaja pripadnosti u kolektivnom stanovanju). Ukazalo se na vezu potresne obnove s posebno ranjivim dijelovima populacije kao ciljanom skupinom (starije građanstvo, stanovništvo ruralnih područja, izuzetno materijalno oštećene obitelji i pojedinci...).

SUDJELOVANJE NA SIMPOZIJU “KREATIVNA RIZNICA” NA EFOS-U

28. – 29. travnja 2022.

Društvo arhitekata Zagreb i ArhiBau.hr gostovali su u Osijeku na osmoj Kreativnoj riznici pod nazivom “Vodikova kreativnost”. Kreativna je riznica popularizacijski simpozij znanstvenika i praktičara okupljenih oko milenijske uloge kreativne industrije. Javno otvoren izlagačima i posjetiteljima, u službi je društveno odgovornog udruživanja kulturnih i gospodarskih učinaka. Arhitektura je kao jedan od sektora kreativne industrije bitan čimbenik ovog simpozija, na kojem smo imali mogućnost raspravljati o ulozi kreativnosti u stvaranju novih vrijednosti nakon kriza. Simpozij je tako ujedno bio prilika za najavu sajma i konferencije graditeljske struke o kulturi građenja i održivom razvoju - ArhiBau 2022.

Filip Pračić
MODERATOR

Tihomil Matković, Maja Lovrić, Dražen Arbutina, Željka Jurković, Rea Novaković Matošić, Kata Marunica

U petak, 29. travnja 2022., u Auli glagoljice Ekonomskog fakulteta u Osijeku, naš program počeo je prezentacijama ostvarenja najboljih učenika, studenata i arhitekata iz prakse.

Učenik Marko Rukelj predstavio je program Graditeljske tehničke škole u Zagrebu, kao i svoj nagrađeni zadatak na školskom županijskom natjecanju.

Studentica Rea Novaković Matošić prezentirala je, u svojstvu organizatorice DA! festivala, nagrađeni studentski projekt “Kuća nad kućama” studenata Tonka Bonkovića i Lucije Božičević.

Potom su arhitekti Kata Marunica i Goran Rukavina iz ureda NFO predstavili svoje nagrađeno ostvarenje nove zgrade Studentskog doma u Osijeku.

Nakon prezentacija uslijedio je panel na temu “Kreativnost kao rješenje za izazove oporavka i otpornosti”.

Prisutni panelisti bili su arhitekt Tihomil Matković, predsjednik DAZ-a i projektant s višegodišnjim iskustvom vođenja projekata i vlastitom praksom, arhitektica Kata Marunica iz nagrađivanog ureda NFO, Željka Jurković, arhitektica s Arhitektonskog i građevinskog fakulteta u Osijeku, Dražen Arbutina, arhitekt i profesor u stalnom zvanju pri Tehničkom veleučilištu u Zagrebu, arhitektica Maja Lovrić, nastavnica strukovnih predmeta u Srednjoj građevinskoj školi, te Rea Novaković Matošić, predsjednica

Studentskog zbora Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu i organizatorica DA! festivala. Panelom je moderirao Filip Pračić, organizator DAZ-ovih programa. Na panelu smo, između ostalog, istaknuli:

važnost kreativne komponente u edukaciji učenika i studenata, koja – iako prisutna u sadašnjem obrazovanju,

uvijek otvara prostor napredovanju i držanju koraka s trenutnim izazovima turbulentne socioekonomske i političke stvarnosti,

potrebu povećanog interesa arhitekata za teme obnove i održavanja građevinske baštine te urbane revitalizacije. Zastupljenost navedenih tema u arhitektonskom obrazovanju naveli smo kao nužan preduvjet odgoja mladih generacija arhitekata kako bi bili pripremljeni za realnost prakse u kojoj su adaptacije i održavanje postojećeg rastući udio projektantskog posla, instituciju arhitektonsko-urbanističkih natječaja kao garancije ostvarivanja izvrsnosti. Vrijeme provedbe natječaja nikako se ne smije smatrati gubitkom, nego ulogom u kvalitetu dobivenih rješenja, a odabir ne bi trebao biti vođen isključivo kriterijem najmanje cijene izvedbe, nego optimalnim omjerom uloženog novca, resursa i dobivenih rezultata.

STRUČNA RASPRAVA O GUP-u ZAGREBA I GUP-u SESVETA

21. rujna 2022.

Grad Zagreb je u 2022. godini pripremio postupak sveobuhvatnih izmjena temeljnih gradskih planskih dokumenata (GUP Zagreba i GUP Sesveta). Istodobno su se formirala polazišta za izradu planova nove generacije. Provođenje metoda participacije već u fazi utvrđivanja postojećeg stanja, polazišta i ciljeva izrade prostornog plana najučinkovitiji je postupak uključivanja zainteresirane javnosti. Slijedom zaprimljenih i obrađenih inicijativa za izmjene i dopune generalnih urbanističkih planova Zagreba i Sesveta te procesa rane participacije provedenog u jedinicama mjesne samouprave organizirala se i stručna rasprava o GUP-u Zagreba i Sesveta. Kao uvertiru u stručnu raspravu snimili smo najavni podcast s Nikšom Božićem, ravnateljem Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba.

U sklopu rane participacije vezane za izmjene i dopune GUP-a Zagreba i GUP-a Sesveta, DAZ je proveo prikupljanje pisanih prijedloga i predao ih Zavodu za prostorno uređenje Grada Zagreba. Rasprava je bila zamišljena kao dijalog s pripadnicima stručne javnosti (arhitekti urbanisti, projektanti, pripadnici drugih struka interdisciplinarnog područja prostornog planiranja), članovima strukovnih udruga te članovima akademske zajednice. Stručna javnost bila je pozvana na sudjelovanje u dvojakoj ulozi: osobe sa stručnim kompetencijama temeljenim na projektantskoj i urbanističkoj praksi dale su vrijedne smjernice kako za izmjenu postojećih, tako i za oblikovanje vizije novih planskih dokumenata, a stručne osobe koje su aktivno uključene u projektiranje, odnosno provedbu prostornih planova iznijele su iskustva dvojnog tumačenja odredbi za provedbu planova te uočenih nedostataka i neusuglašenosti u planovima. Prikupljena su 82 prijedloga, a postavljena pitanja odnosila su se na probleme u prostoru koje omogućavaju planovi koji su sada na snazi, na probleme u tumačenju i provedbi planova te na vizije budućeg prostornog razvoja grada.

Stručna rasprava o GUP-u Zagreba i GUP-u Sesveta trajala je od 9. do 23. rujna 2022. Osim osobnog sudjelovanja na tribini koja se održala 21. rujna, putem online obrasca moglo se uputiti i pisane prijedloge. Javna tribina za zainteresiranu stručnu javnost održala se u prostorima DAZ-a u srijedu, 21. rujna 2022., a na njoj su sudjelovali predstavnici Grada Zagreba, Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba te Društva arhitekata Zagreba.

Osim zainteresiranih eksperata u publici, stručnoj su raspravi o ranoj participaciji prisustvovali zagrebački gradonačelnik Tomislav Tomašević i njegov zamjenik Luka Korlaet, u ime nositelja izrade pomoćnica pročelnika za strategijsko i prostorno planiranje Irena Matković iz Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje, a u ime stručnog izrađivača Nikša Božić, ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje.

U uvodnom predstavljanju nositelja izrade i stručnog izrađivača prikazani su okvir organizacije i provedbe dosadašnjih i predstojećih aktivnosti na GUP-u te okviru za

izradu odluke o izradi Izmjena i dopuna GUP-a. Konstatirano je da se unutar trenutnog zakonodavnog okvira ne može krenuti u cjelovitu izradu novog GUP-a, ali se pristupilo izradi novih stručnih podloga koji će biti priprema za takav novi prostornoplanski dokument. Značajna potreba za izmjene i dopune sadašnjeg GUP-a je integracija svih zelenih inicijativa EU, no i cijeli niz uočenih izazova sadašnje provedbe tog planskog dokumenta.

U stručnoj raspravi sudionici su naglasili potrebu za stvaranjem novog zakonodavnog okvira koji treba omogućiti raščlanjenje vizionarskog dijela generalnog urbanističkog plana od njegova provedbenog dijela. Povala se i rasprava o nepotrebnom dijeljenju GUP-a na Zagreb i Sesvete te o potrebi integracije, kao i o tome da u Sesvetama postoji velik problem gospodarske zone koja je u GUP-u smještena središnje, a u stvarnosti se za razvoj gospodarstva tog dijela treba razmatrati područja gospodarskih zona koja su izvan granica GUP-a Sesvete, a unutar Prostornog plana Grada Zagreba. Teme su se razvile i o "filozofiji" pristupa naplati komunalnog doprinosa, koji je dodatni čimbenik veće gradnje na rubnim dijelovima grada (gdje je jeftiniji), a stvara znatniji teret u centru i time ne potiče njegov suvremeni razvoj. Uvijek aktualni prostori potencijalnih značajnih gradskih projekata Gredelj, Zagrepčanka/klaonica i Badel također su bili dio diskusije, kao i recentne inicijative vezane uz promet u Donjem gradu.

PREZENTACIJA STUDIJE URBANE REVITALIZACIJE PROSTORA GREDELJA

16. studenog 2022.

Prezentacija Studije urbane revitalizacije prostora bivše Tvornice željezničkih vozila Gredelj, u studenom održana u prepunoj dvorani DAZ-a, izazvala je veliko zanimanje stručne javnosti. Prostor TŽV-a Gredelj predviđen je GUP-om kao gradski projekt koji predstavlja jedan od najvažnijih elemenata realizacije prostora bitnih za razvoj Zagreba. No, prostor Gredelja i više je od toga i njegov se razvoj, zapravo, sagledava kroz širi prostor, koji se proteže sve do Branimirove ulice i Glavnog kolodvora, a prometno i dalje. Glavnina tog prostora u vlasništvu je Grada, ali dio je i u vlasništvu države, odnosno HŽ Infrastrukture i Hrvatske pošte.

Uvodnu prezentaciju povijesnog razvoja prostora TŽV-a Gredelj prezentirao je predsjednik DAZ-a Tihomil Matković, koji je moderirao okruglim stolom. Iz prezentacije je vidljivo da je još prije 86 godina taj prostor planom bio predviđen za proširenje centra grada. Na okruglom stolu sudjelovali su zamjenik zagrebačkog gradonačelnika Luka Korlaet, ravnateljica Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Lana Križaj te članovi konzorcija izrađivača studije - Marko Dabrović (3LHD), Sunčana Rapaić (Cie arhitekti) i Vedrana Likan (Colliers).

Od predstavnika u publici, u ime Grada Zagreba prisustvovali su ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje Nikša Božić, u ime Ministarstva kulture i medija ravnatelj Tomislav Petrinac, kao predstavnik Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine na okruglom je stolu bio ravnatelj Leon Žulj, u ime Ministarstva mora, prometa i infrastrukture savjetnik ministra Ivica Rovis, iz HGK je došla savjetnica predsjednika Mirjana Čagalj, a prisustvovali su i direktorica Europske banke za obnovu i razvoj u Hrvatskoj Victoria Zinčuk, dekan Arhitektonskog fakulteta Bojan Baletić i još neki članovi konzorcija izrađivača. Ipak, nije prisustvovao nitko od čelnih ljudi HŽ infrastrukture, jedan od bitnih vlasnika tog golemog prostora.

U okruglom stolu istaknuta je nužnost institucije javnog urbanističkog natječaja sposobnih interdisciplinarnih timova kao model dobivanja najkvalitetnijih rješenja za realizaciju Urbanističkog plana uređenja ovog prostora, koji onda definira i javne arhitektonske natječaje. Međutim, članovi konzorcija izrađivača iznijeli su svoj stav o tome: da javni urbanistički natčaj u ovom trenutku nije prioritet te

da se s onim što je pokazao njihov rad i rad kolega otprije može krenuti prema prvim koracima realizacije projekta Gredelj, kao što su, primjerice, otkup zemljišta, uspostava suradnje između glavnih vlasnika i osnivanje multidisciplinarnog tima za realizaciju ovog zahvata, a tek se onda može u provedbu urbanističko-arhitektonskih natječaja, jer će oni bez tih prvih koraka završiti u ladici kao i sve prijašnje studije.

Nadalje, uzdizanje dijela željezničke pruge i izmještanje teretnih perona iz centra ova je studija pokazala kao nužan preduvjet razvoja područja Gredelja i općenito povezivanja starog i novog dijela grada u funkcionalnu cjelinu. Studija sugerira izmještanje Autobusnog kolodvora ispod parkirališta Paromlin, čime bi se južno od Glavnog kolodvora stvorilo novo prometno središte, a ostatkom prostora dominirale bi nove pješačke površine.

Polemična tema bila je i pitanje namjene i udjela poslovnih spram stambenih prostora. Grada izražava političku volju da se u projekt uključi priuštivo socijalno i gradsko stanovanje. Pretežno poslovna namjena zone M2 iz GUP-a za ovaj prostor nalaže gradnju više od 300.000 četvornih metara poslovnog prostora, što tržištu u kratkom i srednjem roku ne treba, a upitno je treba li očekivati takve potrebe i dugoročno, što bi trebalo regulirati drugačije. Zajednički je utvrđeno da ovaj prostor može podnijeti neznatno povećane gustoće, koje studija testira sa 17.000 stanovnika. Bitno je i da bi se projekt Gredelj razvijao u fazama tijekom 20-ak godina. Od zaštićenih spomeničkih zgrada, na tom su području, budući da se zaštita na njemu prijašnjih godina smanjivala, ostale samo dvije takve visoko valorizirane građevine.

ARHITEKTURA I ORGANIZACIJA STAMBENIH ZADRUGA U EUROPI

24. lipnja 2022.

Na predavanju i u razgovoru pod nazivom “Arhitektura i organizacija stambenih zadruga u Europi” gostovali su krajobrazna arhitektica Vedrana Žalac iz stambene zadruge Wohngenossenschaft Zimmerfrei iz Basela te Carles Baiges Camprubí, arhitekt i sociolog iz arhitektonske zadruge Lacol iz Barcelone, koji su predstavili svoje iskustvo rada na projektima zadružnog stanovanja. Događaj je organiziran u suradnji zadruge Otvorena arhitektura i Društva arhitekata Zagreba, a razgovor je moderirao član zadruge Antun Sevšek. Na predavanju je, između ostalog, predstavljen i projekt stambene zadruge La Borda u Barceloni, za koji je ured Lacol ovogodišnji dobitnik nagrade Mies van der Rohe u kategoriji “Nadolazeća arhitektura”.

Rješavanje stambenog pitanja jedan je od najvažnijih društveno-političkih i ekonomskih problema diljem Europe, a u posljednje vrijeme postaje i gorući problem u Hrvatskoj. Nedostatak javnih investicija dovodi do smanjenja pristupačnog stambenog prostora dok privatni investitori, vođeni logikom tržišta i profita, diktiraju visoku cijenu stanova. Odgovarajući na ove izazove, u mnogim europskim zemljama stambene zadruge uspješno kreiraju alternativu tržišnom modelu, omogućavajući veću pristupačnost stambenom prostoru širokim društvenim skupinama. Zadruga Otvorena arhitektura inicijator je projekta “Poticanje razvoja zadružnog stanovanja u Hrvatskoj”, čiji je cilj osmišljavanje i realizacija sličnih modela stambenih zadruga i u našem okruženju.

PRIPREME ZA PRIJEMNI

veljača — lipanj 2022.

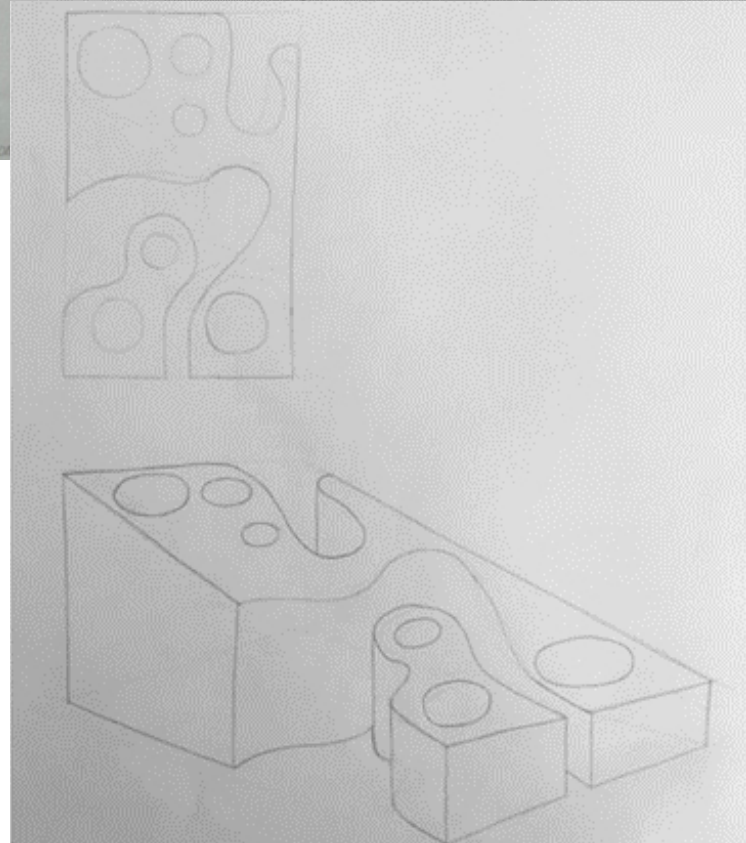
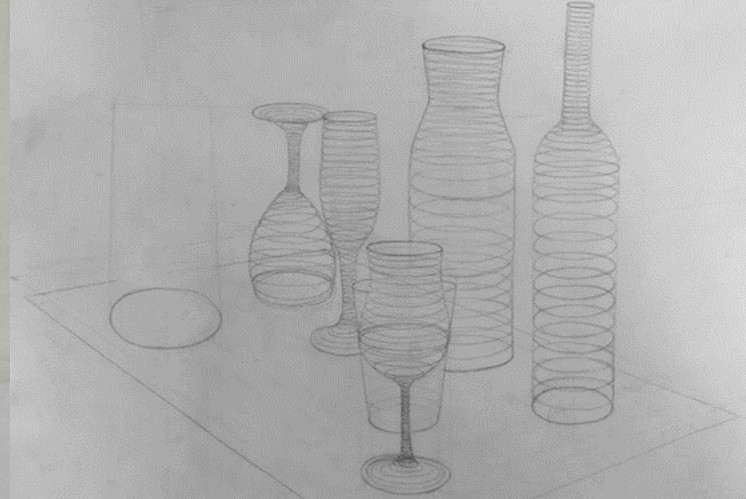
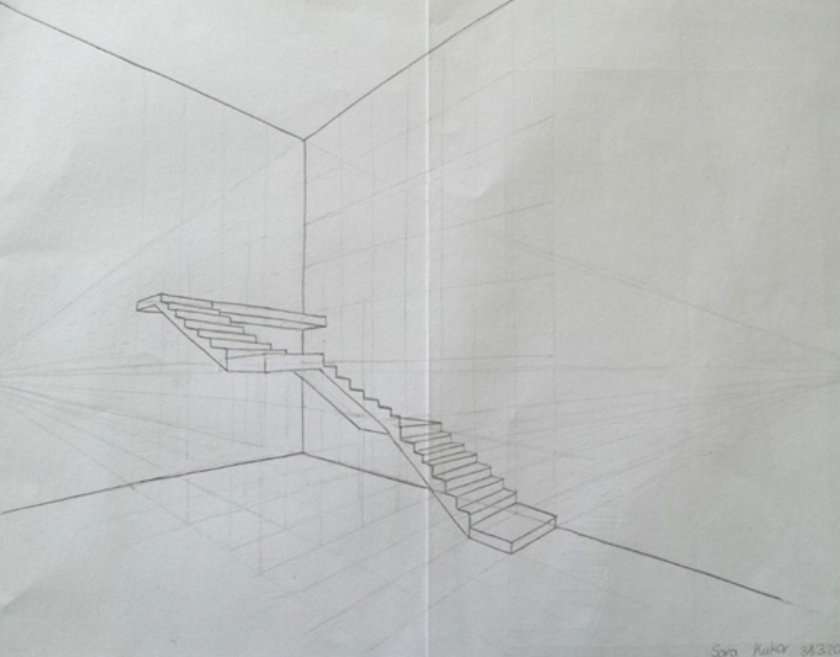
Društvo arhitekata Zagreba već šestu godinu zaredom provodi pripreme za prijemni ispit za Arhitektonski fakultet. Uspješno provedene dosadašnje pripreme poticaj su za nastavak razvoja ove aktivnosti u DAZ-u i povećanje broja provoditelja. Uvjereni smo da je edukacija i pomlađivanje članstva naša obveza i prilika za poboljšanje sveukupnog razumijevanja odnosa prema okolišu, društvu i vremenu u kojem živimo.

Pripreme posljednjih pet godina provodi tim mladih kolega, uspješnih polaznika prvih provedenih priprema, Sara Kukor i Paolo Kapović Šamanović, pod mentorstvom arhitektice Anete Mudronje Pletenac. Radeći s polaznicima, svi smo upleteni u mrežu međusobne poduke i razmjene iskustava. Ta je razmjena obostrana i u cilju razvoja didaktičkih materijala koji bi postali javno dostupni svim zainteresiranima za razvoj ove vrste promatranja, analize i izražavanja, bez obzira na pojedinačni trenutni interes, dob, spol i sl. Na temelju provedenih ciklusa razvijen je koncept podučavanja u 16 termina (16 x 3 školska sata) s pripremljenim zadacima za vježbu. Na tako razvijenom i eksperimentalno isprobanom modelu poduke crteža na više od 150 polaznika (prolaznost 78,64 posto, ovisna isključivo o prisutnosti polaznika na nastavi) u izradi je priručnik pod nazivom “Prostorni crtež - crtež u arhitekturi i srodnim disciplinama”.

Dugogodišnje iskustvo, brojni učitelji, tradicija arhitektonskog crteža, prikupljeni materijali i brojni volonterski sati koje pojedini članovi DAZ-a privatno razvijaju njegujući važnost crteža u arhitekturi polje je na kojem smo izgradili odnos prema ovom programu. Ciklus zadataka i procesi koje polaznici prolaze na našim pripremama ističu važnost crteža ne samo kao praktičnog alata (naučiti crtati) nego kao misaonog procesa i načina izražavanja koji je svojstven arhitektonskoj profesiji. Crtež (linija) je tu samo sredstvo koje vodi prema razumijevanju, analizi i prikazivanju fizičkog i virtualnog okoliša arhitektonskim crtežom. Crtanje bez razumijevanja i automatizirano uvježbavanje linije samo reproduciranjem viđenog ovdje se ne podučava. Tehnika, čistoća i ljepota linija određene vrste crteža svodi se ionako samo na uporno ponavljanje i vježbu. Svi zadaci postavljeni su tako da podučavaju polaznike misliti crtežom – tehnika i automatika dobivene vježbom moraju se povezati s razumijevanjem prostora i arhitekture crtežom. Polaznici u prvog trećini programa, na unaprijed pripremljenim zadacima, prolaze ciklus koji počinje uvježbavanjem vještine promatranja i načina reprodukcije viđenog crtežom, tzv. analitičkog crteža. Analitički crtež, na koji se ovdje djelomično referiramo, samo je jedan od tri obvezna priprema tečaja crtanja, kakav je u ovom segmentu vodio Kandinski na školi Bauhaus (1922. do 1933.). Razvojem razumijevanja analitičkog crtanja prema modelu ili prema zadanom predlošku razvija se osnovna vještina promatranja

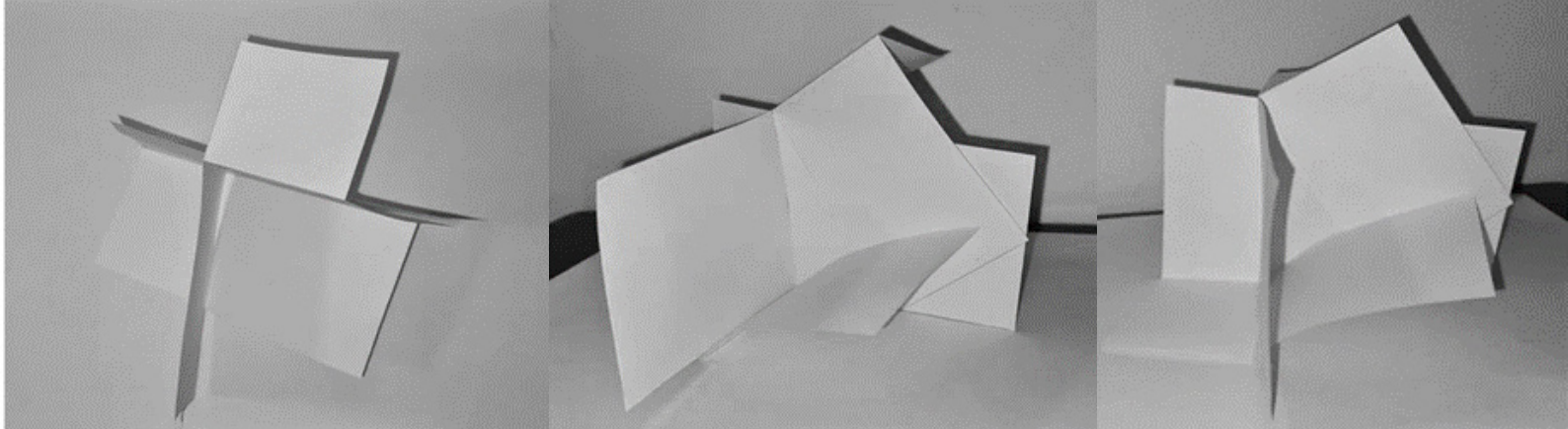

i postavljanja zadatka. Svaki zadatak i termin (48 školskih sati u 16 termina) prati i ciljana domaća zadaća, ovisna o pojedinačnom napretku, kojom se polaznici motiviraju na kontinuirani rad. Usvajanjem vještine analitičkog crtanja prelazi se na samostalnu izradu predložaka (zadataka) kao pomoćnog, apstraktnog alata za analiziranje povijesnih djela, građevina ili urbanih cjelina, sve do kompleksnih geometrija (nabora, prostiranja...). Dio ovih zadataka inspiriran je umjetničkim, istraživačkim i pedagoškim radom Paula Kleea te Josefa Albersa i Anni Albers.

Modularna koordinacija i antropomorfne mjere dio su zadataka posljednje trećine koji, osim što se nadovezuju na konkretan podatak iz povijesti dizajna namještaja ili interijera, polaznike upućuju na dva smjera promatranja ljudskog tijela. Tijelo kao pojava (proporcija, mehanika, kinetika, kretanje) i tijelo kao prikaz (apstraktni prikazi tijela – linearni obrisi i gesta). Ljudsko kretanje, mogućnosti i granice tijela u slobodnom (krajobraz) ili građenom prostoru (umjetnost, dizajn, arhitektura) uvode posljednju skupinu zadataka koja, koristeći se spoznajama iz filmske i scenske umjetnosti, polaznike dovodi do mogućnosti apstraktnog prikaza zadanog ili doživljenog narativa, otvarajući pitanja percepcije i senzornog doživljaja prostora. Ta skupina zadataka motivira polaznike da prethodno usvojene vještine promatranja, analize i tehnike reprezentacije viđenog crtežom povežu s osobnim senzornim doživljajem prostora u kojem im crtež postaje medij izražavanja.

Svi postavljene zadaci referiraju se na podatke iz povijesti arhitekture i umjetnosti i istodobno su izvori informacija korisnih za test opće kulture i temeljnu informiranost.

oDAZiv

Studentski petak pod nazivom oDAZiv zamišljen je kao platforma za socijalizaciju, zabavu, umrežavanje i dodatno obrazovanje. Programi se odvijaju u prostoru DAZ-a, s ciljem poticanja studenata kao proaktivnih sudionika društva, budućih arhitekata i članova struke. Naglasak programa je na druženju studenata arhitekture, ali i svih ostalih struka, koje su uvijek dobrodošle. Time oDAZiv želi stvoriti "novo društvo" mladih članova koji žele biti aktivni, koji žele promijeniti određene stvari i pokazati vlastite sposobnosti. Ukratko, oDAZiv je postao platforma za studente na kojoj imaju slobodu razgovarati o željenim temama, na kojoj eksperimentiraju i stvaraju nova poznanstva. Spontano stvaran od studenata za studente, program oDAZiva zamišljen je kao kombinacija edukativnih i zabavnih aktivnosti.

U 2022. godini oDAZiv je počeo promovirati studentski časopis Tristotrojka, i to njegovim šestim brojem. Tristotrojka je regionalni časopis o arhitekturi, dizajnu i umjetnosti nastao na inicijativu studenata iz Sarajeva, a tijekom godina se proširio i na susjedne države. Studenti koji stoje iza njegova imena s raznih su fakulteta od Beograda, preko Sarajeva, pa sve do Ljubljane i, naravno, Zagreba. Kako se tijekom godina razvijao oDAZiv tako je i tim urednika Tristotrojke bio jako vrijedan, predstavivši svoj sedmi broj već u travnju iste godine.

Tradicionalno se u tjednima predaje projekata i ispita organiziraju druženja bez obveza s radnom atmosferom, na koja studenti mogu doći malo predahnuti od preopterećenja obrazovanja, ali i po pokoji savjet za svoje nadolazeće projekte i ispite.

Kviz je zasigurno jedan od najposjećenijih događaja. Dosadašnja su izdanja Kviza bila tematski raznovrsna, ali uvijek o aktualnim zbivanjima u društvu i svijetu medija. Autori Kviza bivši su studenti arhitekture koji su svoju ljubav prema tom obliku testiranja znanja pretvorili u mali hobi.

Nakon 56. Zagrebačkog salona arhitekture i urbanizma pod nazivom “Ping”, na kojem se razvila rasprava o školstvu te o tome kako nas obrazuju i što nas uče na fakultetu, oDAZiv je kao odgovor studenata na nju odlučio organizirati panel-

diskusiju pod nazivom “Pong”. Na panel su se odazvali sadašnji i bivši studenti te je diskusija imala vrlo žustru atmosferu. Na kraju se kolektivno došlo do zaključka da je trenutno stanje na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu ekstremno loše, da studenti dobivaju vrlo malo korisnog znanja, a najmanje prave pripreme za kasniji stvaran život i praksu arhitekata i urbanista. Ova je rasprava potaknula stvaranje radne skupine Spasimo faks, koja je odlučila stvari uzeti u svoje ruke te nakon godinu i pol uspješno producirati detaljnu analizu trenutnog kurikuluma, a konačni produkt bio je novi prijedlog kurikuluma Arhitektonskog fakulteta.

Osim toga, oDAZiv je ugostio još jednu studentsku inicijativu, Af kino, koje je oduvijek svojim specifičnim izborom filmova želi potaknuti studente na razmišljanje izvan okvira te ih upoznati s manje popularnim filmskim temama koje, iako su ponekad kontroverzne, uvijek potiču kasniju raspravu i dodatno istraživanje. Af kinom se studente želi potaknuti i na istraživanje i promatranje medija filma i scenografije te na interese za koje se na fakultetu podrazumijeva da ih zanimaju, no o njima se nikada ne govori. Prikazuju se stoga i kulturni filmovi koje studenti možda nisu pogledali, a česta su referenca na studiju ili u kulturi.

U edukacijskom smislu, oDAZiv se može pohvaliti već tradicionalnim programom “Školice”, na koju poziva iskusne starije i bivše studente kako bi podijelili svoje “tips and tricks” za određene računalne programe koje arhitekti

i studenti koriste svakodnevno. Tu se kroz upoznavanje s programom, lagane zadatke ili rješavanje problema zajedno uči koristiti arhitektonske programe za 2D i 3D modeliranje, ali i ostale grafičke programe. "Školica" se pokazala uspješnom među studentima jer širi znanje i rješava studentske probleme s programima te omogućava mlađim studentima da brže i lakše savladaju programe za modeliranje za koje imaju vrlo malo sati edukacije u nastavi na fakultetu.

Kad je riječ o ostalim edukacijskim predavanjima, svakako vrijedi spomenuti ono na temu "Kako gledamo film?", koje je održala Petra Pavetić Kranjčec, studentica treće godine preddiplomskog studija animiranog filma i novih medija na Akademiji likovnih umjetnosti. Iznijela je zanimljivu tezu kako nas od osnovne škole uče analizirati glazbu, tekst, slike i slično, no nikada film. On je u obrazovnom procesu marginaliziran, a medij je s kojim smo najviše u dodiru. Sve vizualne umjetnosti i njihovi autori trpe štetu od posljedica manjka koncentracije publike i kritičkog razmišljanja o samom djelu. A upravo nam takva razmišljanja proširuju horizonte, pružaju uvid u nove mogućnosti te postaju inspiracija. Petra je na ovom predavanju podijelila svoja razmišljanja te publiku naučila kako konstruktivno i kritički razmatrati film.

Krajem travnja predstavljen je i novi vizualni identitet oDAZiva na društvenim mrežama, koji je nastao u suradnji s kolegicama na Studiju dizajna.

Početak nove akademske godine iskorišten je za upoznavanje nove generacije studenata sa samim fakultetom, ali i programom oDAZiv. U suradnji sa studentskim zborom Arhitektonskog fakulteta, studenti prve godine preddiplomskog studija pozvani su u prostore DAZ-a na tradicionalnu prezentaciju za bruceše, kojom ih se upoznaje sa svim administrativnim dijelom studiranja, ali i sa svim organizacijama koje vode studenti arhitekture.

Kako je već spomenuto da oDAZiv pruža prostor za djelovanje svih studentskih inicijativa, tako je predstavljena i EASA, i to mlađim studentima, ali i svima onima koji za nju još nisu čuli. Europsko udruženje studenata arhitekture studentska je organizacija s vrlo dugom tradicijom djelovanja, još od 1986. godine. Radi se o organizaciji aktualnih i bivših studenata arhitekture koji svako ljeto

organiziraju dvotjedne radionice u različitim europskim zemljama. U suradnji s kolegama iz Kružoka s Filozofskog fakulteta organizirana je panel-diskusija o klimatskim promjenama i globalnom zatopljenju.

Ne smijemo zaboraviti predstaviti ni aktualnu temu predavanja "Arhitekti koji ne arhitekturiziraju" o diplomiranim arhitektima koji se ne bave arhitekturom u tradicionalnom smislu, nego su svoje arhitektonsko znanje iskoristili u nekim drugim oblicima i strukama. Prvo se predavanje održalo s raspravom na temu arhitekture i gaming industrije, gdje su bivši studenti, sada uspješni u toj industriji, govorili o tome zašto su se odlučili promijeniti poziv i što im je od arhitektonske edukacije pomoglo u poslu kojim se danas bave. Ovaj serijal predavanja tek je počeo, a planira se održavanje jednog tematskog predavanja mjesečno na ovu temu.

U 2022. godini održano je više od 20 programa, a s istim je žarom studentska sekcija ušla je i u novu godinu.

Af kino

Life of Brian

Kviz B

17/03/2023
vrata 19:00
start 20:00
@DAZ

24/03/2023
vrata 19:00
start 20:00
@DAZ

Hondolova How to

10/03/2023
18:00
@DAZ

Arhitekti koji ne arhitekturiziraju: Kruha od igara!

24/02/2023
vrata 19:00
start 20:00
@DAZ

HR-ARHI-PRESS-2020

17/02/2023
20:00
@DAZ

chill i druž

10/02/2023
19:00
@DAZ

3d školica

08/12/2022
19:00
@DAZ

Kružok u gostima

16/12/2022
vrata 20:00
predavanje 21:00
@DAZ

AF how to

14/10/2022
20:00
@DAZ

7. DA! FESTIVAL

ožujak – travanj 2022.

DA! je projekt koji od 2011. organiziraju “studenti za studente” s ciljem pokazivanja studentskih sposobnosti, afirmacije u javnosti i uspjeha na tržištu rada, uspostavljanja međusobnih poznanstava te stjecanja novih znanja i vještina u interdisciplinarnom okruženju. Festival su u 2022. godini organizirale studentice Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu – Nola Bokun i Luciana Medić sa Studija dizajna te Romana Dusper, Gita Grah i Rea Novaković Matošić sa Studija arhitekture i urbanizma. DA! festival je kroz višednevno trajanje ponudio predavanja i radionice stručnih predavača i zabavni program te okupio studentske radove iz zemlje i regije i predstavio ih na studentskoj izložbi.

Cilj prošlogodišnjeg izdanja festivala, s tzv. Medici efektom kao pokretačkom temom, bio je ostvariti komunikaciju i manje projekte s brojim studentskim i profesionalnim inicijativama u Zagrebu, Hrvatskoj i šire. Frans Johansson, autor knjige “The Medici Effect: Breakthrough Insights at the Intersection of Ideas, Concepts, and Cultures”, postavio je tezu da inovacije dolaze iz preklapanja i suradnje različitih industrija, kultura i disciplina, dovodeći ideje iz jednog

područja u drugo, i upravo je to bio naglasak programa DA! festivala 2022.

Festival se provodio hibridno – predavanja su se mogla pratiti online, putem platforme Zoom, a radionice i zabavni program održavali su se uživo na nekoliko različitih lokacija: u partnerstvu s Društvom arhitekata Zagreba, većina ih se odvijala upravo u prostorima DAZ-a (Trg bana Josipa Jelačića 3/1), a dio programa i u prostorima Arhitektonskog fakulteta, Akademije likovnih umjetnosti te AKC-a Medika. Autorice već zapamćenog vizualnog identiteta, koji je u 2022. godini dobio novo ruho, dizajnerice su Tana Jeić i Silvia Marinčić.

Studentska izložba radova iz Hrvatske, regije i inozemstva održala se na službenoj web stranici festivala u više kategorija – arhitekture, urbanizma i krajobrazne arhitekture, dizajna vizualnih komunikacija, industrijskog dizajna, filma, fotografije te likovne umjetnosti. Iz svake kategorije stručni je žiri izabrao tri najbolja rada, a laureate je proglasio putem Zooma u nedjelju, 3. travnja 2022. Stručni su žiri lani sačinjavali Biro u kategoriji arhitekture, Tea Truta u kategoriji urbanizma i krajobrazne arhitekture, Davor Bruketa bio je zadužen za kategoriju dizajna vizualnih komunikacija, Nikola Radeljković za industrijski dizajn, Nives Milješić za kategorije film i fotografije, a Sabina Oroshi za kategoriju likovna umjetnosti.

Festivalske radionice, koje su se održale već prvog vikenda, bile su “Iz industrijskog prema unikatnom dizajnu” umjetnika Antona Vrlića, zatim “Kako prodati svoj rad, a ne sebe” Damjana Gebera, arhitekta i kreativnog direktora agencije Brigada*, i “Klesanje tipografije” koju je vodio Marko Hrastovec. Zatim se održala radionica Ivone Martinčić (poznate pod umjetničkim imenom Voona) “Reci to vunom”, radionica “Uvod u generativni dizajn” pod vodstvom Mihaela Miklošića te radionica stickera i grafitu hrvatskog street art umjetnika Marija Miličića, poznatijeg pod imenom Mane Mei. Jere Kuzmanić i Ivana Stančić održali su dvodnevnu urbanističku radionicu “Seminar” vikend nakon zatvaranja festivala, 9. i 10. travnja.

Na predavanja, koja su se održala putem platforme Zoom, festival je ugostio mnoga poznata imena pojedinaca, udruga ili kolektiva. Blanca Valdivia Gutierrez održala je predavanje “Feminističko urbanističko planiranje za socijalnu pravdu”,

Nikola Olić je predavanje pod nazivom “Strukturalna fotografija”, a Riccardo De Franceschi predavanje “Why type matters”. U subotu, 2. travnja 2022., RIsort grupa je održala predavanje pod nazivom “Tematski park za riječki akvatorij”, radna skupina Sekcija koja djeluje u sklopu Društva arhitekata Rijeka održala je predavanje pod nazivom “Kako djelovati?”, Kuća Klajn nastupila je s predavanjem “Kako je kuća postala Klajn?”, Kontejner s predavanjem “Umjetnost, znanost, tehnologija i tijelo; 20 godina Kontejnera”, Marin Čosić i Roko Crnić predstavili su svoj rad predavanjem “3D Porto Morto”, Jeremy Landes držao je predavanje “Open-source, custom i retail fontovi”, a u nedjelju, 3. travnja, održalo se predavanje “Javnost traži suvremeniji stan i suvremeniji namještaj: O studiju za industrijsko oblikovanje i stanovanje 1950-ih”, koje su vodile Lovorka Magaš Bilandžić i Patricia Počanić. Biro je predstavio svoj rad istoimenim predavanjem, Kontra je održala predavanje “Prema javnosti u arhitekturi”, Irena Gajić imala je predavanje “O prelazima”, Dora Bilandžić predavanje “Dizajn za klimatsku krizu”, Nemanja Jehlička održao je predavanje “Stvari koje nisam naučio u životu”, a Niko Mihaljević predavanje pod nazivom “After all, it’s only leisure time, isn’t it?”.

Ni zabavni program uživo nije izostao – bila mu je posvećena svaka večer od otvorenja 25. ožujka do zatvaranja 3. travnja. Bila su to razna druženja, interaktivno predavanje Nine Bačun, projekcija pobjedničkih filmova FRKA-e, gostovanje udruge Kružok, Časopisanje s Tristotrojkom, predstava “V/R”, nastala u suradnji studenata Akademija dramske umjetnosti i Arhitektonskog fakulteta, u čijem je ulaznom prostoru izvedena, te kviz općeg znanja.

Festival je kulminirao održavanjem izložbe pobjedničkih radova u galeriji Lex Art od 30. svibnja do 12. lipnja, na kojoj su izloženi najbolji radovi iz područja arhitekture, urbanizma i krajobrazne arhitekture, dizajna vizualnih komunikacija, industrijskog dizajna, filma, fotografije te likovne umjetnosti. Izložba je održana u suradnji sa studenticama povijesti umjetnosti s Filozofskog fakulteta u Zagrebu te Klubom studenata povijesti i umjetnosti FF-a u Zagrebu. Za kustoski koncept izložbe bile su zadužene Nikolina Colnago, Dora Meštrović te Buga Kranželić, a autorice tekstova izložbe su Franka Puharić i Dora Novak. Održana je i izložba radova s uspješne festivalske radionice pod vodstvom Marka Hrastovca “Čekić i dlijet – osnovne klesanja slova” od 14. do 25. travnja.

Podršku u realizaciji DA! festivala 2022. pružili su sljedeći partneri i pokrovitelji: Društvo arhitekata Zagreba, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2rPi studio, portal Vizkultura, Klub studenata povijesti umjetnosti Filozofskog fakulteta, Studentski centar u Zagrebu, Erste&Steiermärkische Bank i Hörmann Hrvatska.

PISMA PREDSJEDNIKU VLADERH

U veljači 2022. godine predsjedniku Vlade Republike Hrvatske Andreju Plenkoviću upućen je dopis u kojem smo ga pozvali da prilikom odabira ministra našeg sektora razmotri reference koje će neupitno dokazati da je osoba koju imenuje potrebnog obrazovanja iz graditeljskog sektora te da ima potrebna rukovodeća iskustva za upravljanje Ministarstvom. Također, u prosincu 2022. DAZ i njegovi članovi stali su iza mišljenja iznesenog u otvorenom pismu koje su uputile strukovne institucije iz područja arhitekture i urbanizma (HKA, UHA, UHU, AFZG), u kojem smo se protivili predloženim izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju.

U Zagrebu, 1. prosinca 2022.

Otvoreno pismo arhitektonsko-urbanističke strukovne zajednice predsjedniku Vlade RH na temu predloženih izmjena i dopuna Zakona o prostornom uređenju

Poštovani predsjedniče Vlade Republike Hrvatske,

strukovne institucije iz područja arhitekture i urbanizma najoštrije se protive predloženim izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju za koje je Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine 16. studenoga 2022.g. objavilo savjetovanje s javnošću u trajanju od 15 dana, iz sljedećih razloga:

- prije svega, predložene izmjene i dopune vezane uz nadležnost donošenja Državnog plana prostornog razvoja te omogućavanje provedbe pojedinih zahvata mimo prostornih planova (solarne elektrane i sl.), protuustavne su i protuzakonite, jer narušavaju i ukidaju Ustavom zajamčeno pravo lokalne i područne samouprave o planiranju svog prostora; građanima se uskraćuje pravo da odlučuju o svom prostoru i time o svome životu i njegovoj kvaliteti;
- navedene izmjene su nestručne te kontradiktorne samim načelima prostornog uređenja koje navedeni Zakon utvrđuje - što je rezultat potpunog isključivanja stručne javnosti iz radnih skupina za izmjenu zakonodavnog okvira, unatoč svim prijedlozima koje su strukovne institucije davale u proteklom razdoblju na temelju svojeg znanja i iskustva (a osobito Teza za izmjenu zakonodavnog okvira iz područja prostornog uređenja i gradnje HKA iz 2021. godine)
- predložene izmjene uzrokovat će višegodišnji zastoj u izradi i donošenju prostornih planova, s obzirom na to da predviđaju prelazak na sustav ePlanovi, koji nije adekvatno testiran, te rad na temelju novog pravilnika o prostornim planovima koji još uvijek nije donesen, a nacrt nikada nije prezentiran struci, nositeljima izrade ni drugim sudionicima u sustavu prostornog uređenja u konačnosti, predložen je i niz drugih problematičnih izmjena i dopuna koje zahtijevaju ozbiljnu stručnu i širu javnu raspravu, a navedena obrazloženja ne daju opravdane razloge zbog kojih bi se ovaj Zakon o izmjenama i dopunama trebao donijeti u hitnom postupku.

Zakoni o prostornom uređenju zadnjih 50 godina reguliraju područje izrade i provedbe prostornih planova. Radi se o interdisciplinarnim, vrlo složenim djelatnostima, koje zahtijevaju uređeni sustav i kontinuitet. Republika Hrvatska je sve to imala: planersku tradiciju dulju od 150 godina, stručne institucije, educirane i licencirane planere i jedinstven prostor čije su prepoznate vrijednosti u najvećoj mjeri očuvane upravo zahvaljujući prostornom planiranju. Iako je važećim Zakonom o prostornom uređenju prostor Republike Hrvatske proglašen osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom, trenutni Zakon, a osobito predložene izmjene te vrijednosti degradiraju.

Činjenica da od donošenja Zakona 2013. godine nije izrađen nijedan plan u novom sustavu koji je uveden tim Zakonom - od državne do lokalne razine - pokazuje da je zamišljeni sustav neprovediv i da ga se nakon više od devet godina ne može dalje prilagođavati i mijenjati. Kao što smo upozoravali i prije donošenja Zakona 2013. - takav sustav nije održiv i potrebno ga je cjelovito izmijeniti.

Struka je kontinuirano aktivna i konstruktivno nudi rješenja za unaprjeđenje prostornog planiranja. Bez njezina uključivanja u izmjene zakonodavnog okvira doći će do daljnjeg urušavanja sustava prostornog uređenja. Posljedice za prostor, koji je naše temeljno nacionalno dobro, bit će nesagledive. Stoga apeliramo da se hitno zaustave pokrenute izmjene te da se struka konačno uključi u spomenute procese kako bi se ostvarile pretpostavke za kvalitetan i održiv zakonodavni okvir.

Hrvatska komora arhitekata
Rejka Bunjevac, predsjednica

Udruga hrvatskih urbanista
Sandra Jakić, predsjednica

Društvo arhitekata Zagreba
Tihomir Matković, predsjednik

Udruženje hrvatskih arhitekata
Roman Šilo, predsjednik

Arhitektonski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr.sc. Bojan Baletić, dekan

DAZ
Društvo arhitekata Zagreba

IN MEMORIAM

MARIO BEUSAN

(25. lipnja 1944. – 5. veljače 2022.)

Mario Beusan diplomirao je i magistrirao na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Još za vrijeme studija radi u Zavodu za arhitekturu Arhitektonskog fakulteta u grupi profesora Miroslava Begovića kao projektant suradnik, a nakon diplome zapošljava se na Arhitektonskom fakultetu kao asistent, postaje docentom i izvanrednim profesorom. Predaje predmete: Projektiranje VIII, Interieur, vodi arhitektonske i urbanističke radionice, te uvodi novi predmet Materijali i uređaji u interijeru.

Nakon završenog poslijediplomskog studija "Arhitektura u turizmu" magistrira radom "Prilog istraživanju dvoraca i kurija Hrvatskog zagorja: efikasnija zaštita i turizam". Autor je brojnih znanstvenih radova na području zaštite i reanimacije feudalne graditeljske baštine. U njegovim znanstvenim radovima, na javnim predavanjima, apelima i sudjelovanjem u znanstvenim skupovima očituje se usmjerenje na problematiku čuvanja i unapređivanja nacionalne kulturne i povijesne baštine.

Uz pedagošku i znanstvenu djelatnost sustavno se bavi projektantskim radom, najviše adaptacijama i interijerima koje karakteriziraju čistoća prostorne koncepcije, profinjenost i suzdržanost oblikovanja, što je glavno obilježje njegova umjetničkog rukopisa. Među tim projektima ističu se uređenje dvorišne zgrade i dvorane Matice hrvatske, kabineta znanstvenika u Institutu za medicinska istraživanja, knjižare Tamaris, Rektorata Sveučilišta, sve u Zagrebu, te upravne zgrade Muzeja u Županji.

Od 1973. bavi se oblikovanjem izložbi, kojih je projektirao 248 uz 36 stalnih muzejskih postava u Hrvatskoj i inozemstvu. Ostvario je niz zapaženih izložbenih projekata u najuglednijim galerijama i muzejima u Hrvatskoj i svijetu.

Od njegovih velikih izložbenih projekata, koji uključuju i prostornu koncepciju i likovni postav, spomenimo "Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj" u Arheološkom muzeju u Zagrebu 1994., međunarodnu izložbu "Kartografi, geognostičke projekcije za 21. stoljeće" u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu 1997, "Od golubice do mira" (Ministarstvo kulture RH, palača

UNESCO, Pariz, 1997.), "Historicizam u Hrvatskoj" (Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 2000.), "Sinagoga i Zagreb" (Židovska općina Zagreb, Arheološki muzej, Zagreb, 2001.), "Ivan Meštrović – likovi i prizori iz Danteova pakla" (Gliptoteka HAZU, Zagreb, 2003.), "Arhitekt Stjepan Planić" (Leuven, 2004.), "Život u palači od 1764. do 2004." (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2004.), "Novija sakralna umjetnost" (Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 2006.), "Dalmatinska zagora, nepoznata zemlja" (Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 2007.), "Židovi i Zagreb" (Gliptoteka HAZU, Zagreb, 2015.), "Sve naše životinje" (Moderna galerija, Zagreb, 2017.).

Od 1998. godine intenzivno je radio na stalnim muzejskim postavima. Od osobite je važnosti pritom stalni postav Arheološkog muzeja u Zagrebu, realiziran u tematskim dionicama od 2003. do 2017. godine. Svoj umjetnički rad predstavio je 2008. izložbom "Mario Beusan: Arhitektura izložbe – na tragu hermeneutičkog diskursa" u Gliptoteci HAZU te knjigama "Mario Beusan – arhitektura izložbe" i "Email" 2018. te djelom "Arhitektura/interijer/dizajn" 2021., sve u izdanju ULUPUH-a.

IN MEMORIAM

VLADIMIR MATTIONI

(17. veljače 1943. – 12. rujna 2022.)

Tiho je otišao tihi čovjek, umjetnik, arhitekt velike erudicije, strpljenja, ljudske i profesionalne širine. Za hrvatski Europan značio je mnogo. Član od samog početka 1990. godine, jedan je od osnivača Europana Hrvatska 1992. godine. Uređivao je i dizajnirao nacionalne publikacije (1994. Building on the borders, 1996. E 4. CRO, Graditi grad preko grada, 2006. Gradski projekti) i plakate radionica (1993. Zadar, Obnova gradova i 1994. Osijek, Iskustva, metodologije, organizacija).

Urednik je najopsežnijeg izdanja ikad proizašlog iz ove organizacije, monografije "Europan Hrvatska 1992. – 2017., Četvrt stoljeća kontinuiranog djelovanja".

"Vladimiru Mattioniju ostat ćemo zahvalni za sav diskretan, ali dojmljiv i krajnje produktivan doprinos radu i rezultatima Europana Hrvatska, osobito u najtežem razdoblju Domovinskog rata. Njegova svestranost (moglo bi se bez pretjerivanja reći i genijalnost) u promišljanju prostora velikog mjerila, urbanizma i arhitekture, u nadahnutom spisateljskom opusu i velikom strpljenju kojim je svojim autorskim i uredničkim radom na brojnim knjigama, monografijama ili biografijama afirmirao teme i njihove autore, ostat će vječna inspiracija i obveza čuvanja i prenošenja sjećanja onih koji su imali veliki privilegij raditi, surađivati, razgovarati ili samo piti s njim kavu", napisala je Helena Knifić Schaps, dipl. ing. arh.

IN MEMORIAM

BORIS KORUŽNJAK

(1955. – 2022.)

Boris Koružnjak bio je omiljeni profesor generacijama studenata arhitekture. Profesor, šef, kolega, prijatelj, savjetnik, učitelj, arhitekt... koji je uvijek imao vremena za sve što je činio i za svakoga koga je sreo u svojem profesionalnom i privatnom životu. Preminuo je u studenom.

“Hrabar, pouzdan, uporan, dosljedan... Otišao je prerano, no ostavio je trag kao da je živio 300 godina. Svi koji su imali sreću upoznati ga, znaju da je jedan njegov dan trajao beskonačno. Beskonačno je i naslijeđe koje nam je ostavio. Borisova borba je beskonačna ljudska prisutnost”, napisala je Aneta Mudronja Pletenac, arhitektica i njegova bivša studentica.

Diplomirao je 1979. godine na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirao 2000. godine. Redovni profesor u trajnom zvanju postao je 2018., a dekan Arhitektonskog fakulteta bio je u dva mandata, u razdoblju od 2011. do 2016. godine. Nagrađivani je autor zapaženog stručnog i znanstveno-istraživačkog opusa kojim je arhitekturu živio pasionirano i neumorno cijelog života. “Staložen i strpljiv, bio je aktivan sugovornik jasnih stavova i jezgrovitog mišljenja neovisno o temi: arhitekturi, tehnologiji, svakodnevi ili sportu. Na specifično postavljeno pitanje, njegov odgovor uvijek su bila kratka predavanja na temu u kojima je živio svoju pedagošku ulogu, s izrazitim poštovanjem prema sugovorniku. Samodisciplina, upornost i kompetitivnost, kao odlike sportskog duha, prožimale su njegov pristup u svim sferama znanstveno-istraživačkog i pedagoškog djelovanja, kao i u rukovoditeljskim ulogama, koje je odgovorno i hrabro preuzimao. Svestran po svojoj prirodi i karakteru, svemu je pristupao interdisciplinarno”, zapisao je izv. prof. Vladimir Kasun.

Granice arhitekture, dizajna ili brodogradnje nisu postojale – poput objedinjavanja funkcija u njegovu dizajnu dijela trupa jedrilice. Njegov podrumski kabinet uvijek je izgledao kao laboratorij u kojima te dinamične forme prototipova jedrilica komuniciraju istim jezikom s maketama njegovih zgrada.

U središtu njegova arhitektonskog izraza je prostorna organizacija kao kompozicija, istovremeno i artistska i tehnička, a koja svoje ishodište nalazi u dubljem razumijevanju izgrađenog i kulturološkog konteksta u kojem nastaje. Likovni naboj kojim zrače njegove skice i nacrti vidljiv je i u građevnom vokabularu kojima su njegove arhitektonske zamisli materijalizirane, zapisao je Vladimir Kasun o kolegi.

POPIS GRAFIČKIH PRILOGA

Str. 1: Tihomil Matković, fotografirao Igor Nobilo

Str. 3 – 12: Službene fotografije sajma i konferencije ArhiBau.hr 2022 / fotografirala: Nina Đurđević

Str. 14: Fotografiju ustupila Mirjana Čagalj

Str. 14: Fotografiju ustupila Rajka Bunjevac

Str. 15: Fotografiju ustupio Bojan Baletić

Str. 16: Fotografiju ustupio Velimir Neidhardt

Str. 19: Fotografija studija Prednjeg plana (F.P.)

Str. 21: Snimka zaslona iz epizode - Ivan Križić

Str. 22: Grafički prilog ustupila Jana Horvat

Str. 24: Snimka zaslona iz snimke epizode – Mauro Sirotnjak

Str. 26: Snimka zaslona iz epizode – Dragan Žuvela

Str. 28: Fotografiju ustupio Borislav Doklešić

Str. 29: Fotografiju ustupio Vanja Radovanović

Str. 30: Fotografiju ustupila Jana Vukić

Str. 31: Snimka zaslona iz epizode – Tihomir Jukić

Str. 33: Snimka zaslona iz epizode – Saša Poljanec Borić

Str. 34: Snimka zaslona iz epizode – Miran Gajšek

Str. 35: Fotografiju ustupio Nikola Bojić

Str. 38 - 41: Fotografije sastanaka Urbanističke sekcije (F.P.)

Str. 43 / lijevo: Fotografija s izložbe, ustupila Kristina Perkov

Str. 43 / desno: Fotografija s izložbe (F.P.)

Str. 44: Fotografija s izložbe, ustupila Kristina Perkov

Str. 46: Fotografije sa seansi knjiškog kluba (F.P.)

Str. 49 / lijevo: Fotografija s promocije knjige Martine Ivanuš

Str. 49 / desno: Naslovnica knjige i fotografija Tomislava Pletenca

Str. 51: Fotografija sa sastanka Radne grupe NeB-a (F.P.)

Str. 54: Fotografija sa simpozija Kreativne Riznice, ustupio EFOS

Str. 56: Fotografija sa stručne rasprave o GUP-u, arhiva DAZ

Str. 60: Fotografija prezentacije „Arhitektura i organizacija stambenih zadruga u Europi“, fotografirao Ivan Vadanjel (ZOA)

Str. 62: Prema predlošku (Sara Kukor) polaznici priprema 2018., ustupila Aneta Mudronja Pletenac

Str. 63: Crtanje prema modelu i crtanje negativnog prostora prethodnog modela prema osobno izrađenom predlošku (Kaja Dujmić) polaznica priprema 2019., ustupila Aneta Mudronja Pletenac

Str. 64: Crtanje prema osobno izrađenom modelu na zadani predložak (Blanka Brnada) polaznica priprema 2021., ustupila Aneta Mudronja Pletenac

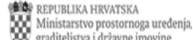
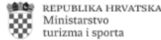
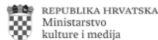
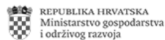
Str. 66 – 67: Fotografije s događanja ODAZIV-a, arhiva oDAZiv

Str. 68: Kolaž plakata za događanja ODAZIV-a, arhiva oDAZiv

Str. 70 – 72: Fotografije s DA! Festivala, ustupila Rea Novaković Matošić

ARHIBAU PARTNERI

okrovitelji:

partneri:

strukovni partneri:

NZEB partneri:

partneri znanja:

partner zelene gradnje:

medijski pokrovitelji:

ponzor stručnih tema konferencije:

DAZ prijatelji:

generalni sponsor:

zlatni sponzori:

srebrni sponzori:

brončani sponzor:

suorganizator znanstvene konferencije:

green bank partner:

30 GODINA PROAKTIVNE POPOSRENE RAZVITKU HRVATSKE

green bank partner:

ARHIBAU IZLAGAČI

Arhi

Bau

.hr

KULTURA GRAĐENJA
I ODRŽIVI RAZVOJ

paviljoni Zagrebačkog velesajma

10a

11a

Sajam arhitekture i graditeljstva
Prostor budućnosti / Budućnost prostora

26. rujna - 1. listopada 2023.

Organizator:

DAZ

 Andizet

DAZ

